

Data 23-02-02

Entrada núm. 12

Sortida núm.

La Garriga a l'abast

(Topònims, antropònims i publicacions)

NOTES: 10.

AUTORA: Elisenda Barbé Pou

TUTORS: Santiago Cucurella Fernàndez

Manel Milán Blánquez

Zon de Batxillerat

I.E.S. Manuel Blancafort

La Garriga, Gener del 2002.

Si ho mereixes, qui sap, de la sort,
quan ja em venci la fatiga
demanaria, al llindar de la mort
cloure els ulls sota el cel de la Garriga.

ANDREU DAMESÓN

Agraïments

Aquest treball de recerca no s'hauria pogut dur a terme sense la col·laboració desinteressada de moltes persones i institucions. Per això m'agradaria agrair els seus esforços:

A l'I.E.S. Manuel Blancafort, per haver-me donat la oportunitat de construir aquest projecte tant ambiciós i innovador.

A en Santiago Cucurella, que, tot i que enguany no imparteix classes a l'Institut, m'ha seguit portant el treball de recerca. Sense la seva ajuda, el seu esperit innovador i la seva confiança el que teniu a les mans no hagués estat possible.

A en Manel Milán, que m'ha ajudat a perfilar tot el treball, tant com a tutor tècnic com a tutor de recerca.

Al meu pare, que m'ha ajudat en qüestions tècniques, a l'hora de realitzar el CD, i fotogràfiques, fent unes quantes excursions buscant tots els topònims estudiats.

A la meva mare, per ser la millor mare del món. No calen més paraules per agrair-li tot el que fa per mi.

Al meu germà, per ajudar-me en tot el que ha pogut, fer-me empipar, cridar, rondinar..., però, sobretot, per fer-me riure.

A tota la meva família. Sense la seva col·laboració i paciència no hagués aconseguit cap dels meus objectius.

A aquelles persones que amb el seu temps m'han ajudat a realitzar el treball de recerca: en Martí Sunyol, en Joan Hernandes, en Francesc Arcs, la meva àvia,... Són "*com un llibre obert, un tros de memòria (...). Llegiria d'aquest llibre per aprendre.*"¹

A tots aquells qui amablement m'han obert les portes de casa seva i m'han permès fer-hi fotos.

A tots els meus companys de curs, per fer-me passar estones molt agradables al seu costat, i, sobretot, a la Marta Garcia, per proporcionar-me el mapa que consta a l'annex, i a la Begoña Martínez, per ajudar-me a fer una de les millors fotos d'aquest treball.

A tots aquells qui són els meus amics, perquè d'una manera gairebé imperceptible però constant s'han anat interessant per la meva feina, els meus descobriments, ... i m'han encoratjat en els moments difícils de la recerca.

A en Jordi, per ser la mà que em guia pels camins que traça l'aigua. Gràcies a la seva paciència, la seva vitalitat i la seva energia la vida no deixa mai de somriure'm. "*Una flor capaç de créixer al desert*"¹. Sigues llum.

Moltes gràcies!

¹ SIERRA, J.: *Les veus de la ciutat (Desconeguts)*, editorial Columna, Barcelona, 1998.

Índex

I-	Advertiment previ	pàg. 4
II-	Introducció	pàg. 5
III-	Edificis i llocs emblemàtics	pàg. 8
IV-	Accidents geogràfics	pàg. 71
V-	Carrers	pàg. 76
VI-	Personatges rellevants	pàg. 88
VII-	Publicacions garriguenques	pàg. 104
VIII-	Conclusions	pàg. 112
IX-	Glossari	pàg. 114
X-	Bibliografia comentada	pàg. 117
XI-	Annex	pàg. 122
	a. Mapa amb la localització dels topònims	pàg. 123
	b. Com es veuen les fitxes en pantalla?	pàg. 124

Advertiment previ

L'objectiu bàsic d'aquest treball és demostrar la utilitat del suport multimèdia en la divulgació de continguts de qualsevol de les disciplines del coneixement social, més encara utilitzant tècniques informàtiques que permeten la interactivitat i, per tant, adaptar els coneixements als requeriments de la societat informacional.

Tanmateix, l'imperatiu d'haver de lliurar aquest treball en suport paper, a banda de representar una contradicció amb l'objectiu inicial del mateix, ha presentat uns obstacles de caire tècnic que impossibiliten la visualització d'una petita part dels continguts respectant els aspectes formals exigibles a tot treball de recerca.

Per aquest motiu ni les cites bibliogràfiques ni els mots en altra llengua que el català apareixen amb el títol en cursiva com és preceptiu.

Creiem que malgrat l'inconvenient que pugui representar a algun membre del tribunal la visualització del treball en CD, per tal de copsar la dimensió del projecte, ens permetem insistir en l'ús de les noves tecnologies. De tota manera, adjuntem una petita mostra de com es pot veure en pantalla alguna de les fitxes que hem elaborat.

Introducció

La toponímia és la disciplina que té per objecte l'estudi dels noms de lloc. L'objectiu d'aquest treball de recerca és descobrir quins són els topònims de la Garriga, estudiar-ne la seva història, característiques,... i promoure la divulgació d'aquest coneixement gràcies al programa Rastres.

Les motivacions que m'han portat a fer aquest treball han estat principalment tres. Primerament, la pròpia desconexença del poble on visc. Abans de començar la recerca no en sabia res de cases importants, dels habitants d'altres èpoques... Poder conèixer el meu poble va ser un motiu suficientment atractiu com per escollir el treball. En segon lloc, em va motivar molt la idea de saber que el coneixement que obtindria no es quedaria estancat, sinó que moltes altres persones hi podrien accedir mitjançant un CD anomenat Rastres que inclou altres municipis i està en permanent actualització. I per últim, el meu futur acadèmic. Volia experimentar en una recerca històrica, veure les meves pròpies limitacions i possibilitats i descobrir si això és realment el que m'agrada i he de seguir aquest itinerari. De moment els resultats són satisfactoris.

La toponímia està relacionada amb altres ciències tant importants com ella mateixa. Són: la lingüística (per intentar desxifrar l'origen etimològic dels topònims), la geografia (per poder-ne saber la seva situació), l'arquitectura (per confirmar de quin any són les construccions i veure'n les seves característiques principals) i la història, a la qual li hem donat una mica més de pes en el treball. Hem trobat interessant conèixer la crònica de les persones anònimes que giren al voltant de tots aquests topònims: qui va fundar aquella casa, els periples que hi van ocórrer... Per poder fer tota aquesta recerca ens hem basat en llibres històrics, revistes, història oral, ... Llibres que estan relacionats en una bibliografia comentada al final del treball. També hem inclòs un mapa a l'annex del treball amb tots els topònims que hem estudiat en aquesta recerca, per facilitar la seva localització.

Per fer l'anàlisi, ens hem acollit al plantejament crític o democràtic de les Ciències Socials que defensa Vygotsky². Aquest prioritza a les persones per sobre els accidents geogràfics, per tal d'evitar descontextualitzar-los. Per exemple, en el cas d'estudiar un topònim considera que el subjecte del coneixement és l'ésser humà i no pas l'accident geogràfic, i busca, en tot cas, què ha proporcionat aquest accident geogràfic a la persona. Vigotsky defensa també la superació de l'estudi per separat de cadascuna de les parts de les Ciències Socials com una disciplina singularitzada i, per contra, es manifesta didàcticament partidari de la globalització i interrelació de totes les Ciències Socials com a única manera d'obtenir un diagnòstic afinat dels problemes que afecten la societat i per donar-li resposta des d'una perspectiva democràtica. Per tot això pretenem que el resultat final de la nostra recerca pugui oferir una visió global dels aspectes més rellevants del passat i el present de la Garriga amb ànim divulgatiu a través del suport multimèdia.

² VIGOTSKY, L.S.: *El desarrollo de los pensamientos psicológicos superiores*, editorial crítica, Barcelona, 1979.

En la societat en la qual vivim tot té un nom: les coses, les persones, els llocs, les emocions... Per això és important estudiar-lo, i també en el cas dels topònims. El seu coneixement ens permetrà apropar-nos a la nostra realitat més imminent, és a dir, conèixer el lloc on vivim, les nostres arrels... I, sobretot, ens permetrà entendre-la. També ens permetrà saber qui són els nostres avantpassats: potser molta gent originària de la Garriga pertany a un llinatge centenari i no en té constància. O té un cognom molt popular en el poble i amb aquest treball en pot descobrir el seu origen. I per últim ens deixarà intuir com era la societat d'abans. Hem de pensar que en els noms i malnoms que posaven hi podem entreveure la seva manera de pensar, els prejudicis que hi havia...

Si la gent entengués que conèixer els noms de lloc és important, no es perdrien com passa actualment. Descobriríem tot el que amaguen i aquest interès per ells ens els faria conservar gelosament com allò que és nostre, com part del nostre patrimoni. Potser així, si tothom conegués els topònims del seu poble, no caurien en desús i aquells que ja ho haguessin fet es podrien recuperar més fàcilment.

Però el que és més difícil és que aquest treball arribi a molta gent. Per això hem pensat que les noves tecnologies serien l'eina indispensable per a la realització de la feina. Així que Internet ens ha ofert la solució. Per tant, en aquest treball, el que intentarem és que aquesta recerca pugui arribar al màxim de persones possible. El que pretenem ésser és un agent constructor de coneixement. Aquesta informació creada serà possible consultar-la, ampliar-la o fins hi tot corregir-la quan calgui gràcies al programa Rastres, que tracta de divulgar la toponímia pròpia del Vallès Oriental. Aquest estudi, com a última instància, pretén reconstruir un coneixement i que aquest pugui arribar a molta gent. També, d'aquest treball, espero que cada persona que el visiti n'extregui la seva pròpia conclusió personal i, sobretot, que n'apregui coses.

Per tal de poder portar a terme l'estudi, hem cregut imprescindible acotar què és un nom de lloc. Considerem un nom de lloc un mot o grup de mots amb què és coneguda una zona geogràfica determinada. A dins s'hi inclouen el nom de tots els indrets habitats (actualment o en temps remots) com ara el mateix nom del poble, masos, masies, cases... i els noms de llocs no habitats, com ara els boscos, les rieres, els torrents, els turons...

Gràcies a això hem pogut definir els termes que durant aquest treball seran desenvolupats:

- Els edificis i llocs emblemàtics, dels quals n'exposarem la seva localització, les característiques arquitectòniques, l'origen etimològic del topònim, la seva història, lligada als qui hi han viscut i fotos d'avui i d'ahir.
- Els accidents geogràfics, com ara els rius, els torrents, els turons... També n'explicarem la seva localització (com que n'hi ha tants, ho farem només dels més importants), l'origen del seu nom, la història i el servei que han fet als habitants del poble.

- Els carrers. D'aquells que són més antics i importants intentarem saber-ne el lloc on es troben, l'etimologia del seu nom, l'any en què van ser oberts i altres dades històriques d'interès general.

També, per una decisió presa en consens amb el meu tutor de recerca, vam decidir que seria interessant incloure al treball altres apunts històrics del poble, que en certa manera van molt lligats als topònims (es veurà al llarg del treball):

- Personatges rellevants de la història del poble.
- Publicacions garriguenques de tots els temps que han representat pel poble una important font d'expressió i cultura.

Tot això, probablement, és un repte difícil d'assolir. Però la gratificació de saber que altres persones el podran veure i visitar, que n'aprendran moltes coses i que tindrà un profit per tots nosaltres i el nostre poble, fa que tot ja no sigui tant complicat. Aquest és un treball encaminat a la història del futur.

Edificis i llocs emblemàtics

Vil·la romana de can Terrés

Les ruïnes romanes de la vil·la de Can Terrés.

LOCALITZACIÓ

La vil·la romana de can Terrés està situada just a l'entrada sud de la Garriga. Si esteu al centre del poble, aneu a buscar la C-17a en direcció a Granollers i un cop passada la finca de can Terrés veureu a mà esquerra les restes arqueològiques.

Si veniu de Granollers per la C-17 veureu les ruïnes just abans d'entrar al nucli del poble, a la vostra mà dreta.

OBSERVACIONS

Les ruïnes romanes van ésser construïdes en dos períodes, un a mitjans del segle I a.C. i l'altre del segle III al V d.C.. Es calcula que van ser habitades fins el segle VI d.C.. Tenen una extensió de 3500 m², i la única part excavada és la dels banys privats de la casa, que es poden visitar. Es creu que al llarg dels anys en què s'utilitzaren es van anar modificant, per tal d'adaptar-se a les necessitats dels propietaris.

Les diferents estances de què consten els banys són:

- El vestuari (anomenat *Apodyterium*)
- La sala per al bany tebi (*Tepidarium*)
- La sala per al bany calent (*Caldarium*)
- La sauna (*Sudatorium*)
- La piscina per al bany fred (*Frigidarium*)

En aquestes estances es pot apreciar el sistema d'*hipocaustum*, és a dir, el sistema mitjançant el qual les diferents estances s'escalfaven i es caldejaven, i consistia en fer circular l'aire calent per sota el terra i per dins de les parets.

Els banys privats d'aquesta vil·la potser són els més ben conservats de Catalunya.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Una vil·la romana no era res més que una casa de pagès amb economia autosuficient. Tenia diferents estances destinades, d'una banda, a les feines agrícoles i als masovers que se n'encarregaven, i, de l'altra, a la residència dels patricis que n'eren els propietaris.

Se l'ha anomenat "de can Terrés" perquè està molt aprop de la finca que porta aquest nom.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El segle I a.C. els romans van decidir que la Garriga era un lloc ideal per establir-s'hi. Així que van construir diverses *villae*: a la zona del bosc del Malhivern, de

la masia de can Noguera, de ca n'Illa, de can Nualart i finalment, la més important, a la zona de can Terrés.

Hi va haver tres factors clau que van fer decidir als romans a instal·lar-se al nostre poble:

- a) Perquè la Garriga es trobava al mig de la via que venia d'Ausona i s'anava a trobar amb la *Via Augusta*. La Garriga era un lloc obligat de pas, i això va afavorir l'assentament romà.
- b) La bona situació geogràfica del terme, que el feia ideal per al conreu dels tres productes mediterranis per excel·lència: el vi, el blat i l'oli.
- c) L'existència d'aigües termals. Moltes investigacions apunten que els romans van ser els primers a descobrir la deu termal del poble.

A les zones abans esmentades s'hi ha pogut trobar nombroses restes arqueològiques romanes (terrisa, rajoles, ceràmica, monedes...) que confirmen la presència romana.

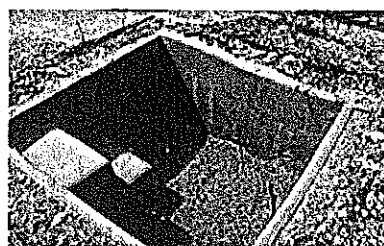
ALTRES

Si es demana a l'Ajuntament, el departament de Cultura organitza visites guiades a les ruïnes, conferències i activitats per a les escoles. El dia de Corpus també es poden visitar de forma guiada a unes hores concretes.

La vil·la romana de can Terrés va ser declarada Bé d'Interès Nacional l'any 2001.

Les ruïnes romanes.

"Pedilouve". Piscina central del vestidor.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *Història de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga i Parròquia de Sant Esteve de la Garriga, primera edició, La Garriga, 1949, primer volum, pp. 10-16.

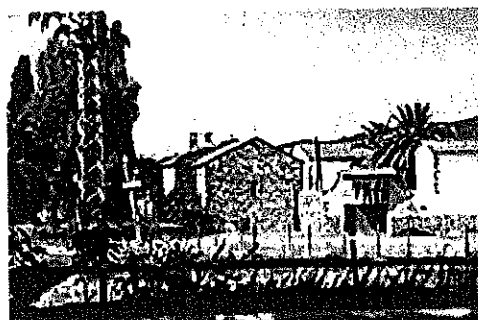
DIVERSOS AUTORS: *La Garriga, un altre aire*, editorial Ajuntament de la Garriga-Àrea de Comerç i Turisme, primera edició, La Garriga, 1997.

CUSPINERA, LI.; MAS, J.: *Passejant per la Garriga*, "Can Terrés i Rosanes", tríptic turístic número quatre, edita Ajuntament de la Garriga i Generalitat de Catalunya-Direcció General de Turisme, La Garriga, no consta ni l'any d'edició ni el número d'edició.

DIVERSOS AUTORS: *Vil·la romana de Can Terrers*, tríptic en motiu de la declaració de la vil·la Bé Cultural d'Interès Nacional, edita Ajuntament de la Garriga-Àrea de Cultura amb la col·laboració de Generalitat de Catalunya-Departament de Cultura, primera edició, La Garriga, 2001.

Capella de Santa Maria del Camí

La capella de Santa Maria del Camí.

LOCALITZACIÓ

Agafeu la C-17 en direcció a Granollers. Us trobareu amb dues rotondes. Gireu per la primera sortida de la segona rotonda (Avinguda Jacint Verdaguer). Immediatament a la vostra mà esquerra us quedarà Can Tarrés i si camineu una mica més, seguint la C-17 veureu la capella de Santa Maria del Camí.

OBSERVACIONS

La capella de Santa Maria del Camí va ser edificada el segle X, però la seva planta és pre-romànica. Tot apunta que es va construir la capella sobre unes antigues ruïnes romanes.

De l'exterior de la capella podem remarcar:

- La portalada que mira al sud, del segle XII (estil romànic). És d'una sola arcada i té un bordó adossat que de la manera com està treballat recorda als entrellats dels cistells. Els extrems del bordó reposen sobre dues columnes coronades amb capitells romànics. L'un mostra, a més a més dels motius ornamentals, dues testes de front i l'altre dos ocells que estan picant una pinya situada just a l'angle, uns caps monstruosos dels quals surten uns monstres alats i les lletres SCTA MARIA.
- El senzill campanar d'espadanya.
- Una petita creu de pedra a la teulada.

A l'interior és important fixar-se en:

- El petit retaule gòtic de finals del segle XV o principis del XVI.
- El sarcòfag de Xixilona i el seu epitafi, gravat en una placa de marbre amb relleus visigòtics.
- El sepulcre del segle XII de Pere de Santa Eugènia.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

La capella fou construïda i dedicada a la Mare de Déu. D'aquí ve el nom de "Santa Maria". Al estar situada arran del camí de Barcelona va acabar rebent aquest epítet "del Camí". Aquest és l'origen del nom de la capella: Santa Maria del Camí.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

L'abadessa Emma, del monestir de Sant Joan (el Ripollès), filla de Guifré el Pilós, fundà el 921 d.C. a la Garriga un priorat per a la seva germana Xixilona.

Aquesta, al costat del monestir, feu construir la capella de Santa Maria del Camí, que és el que encara queda ara (molt modificada respecte a la primitiva).

El monestir, a més a més d'afavorir la vida espiritual del poble, va augmentar les activitats agràries entre els habitants propers a Santa Maria del Camí. Així que fou una font de desenvolupament i riquesa per als habitants de la Garriga.

Xixilona, la priora, 24 anys després de la creació del monestir va morir. Després de la seva mort es van succeir diverses prioras, de manera que el monestir seguia funcionant i fins hi tot s'hi creà un hospital de donats, de regla desconeguda. Però al segle XIV el monestir i l'hospital foren suprimits, perquè el bisbat considerà que les activitats de les persones que hi vivien no eren pròpies d'un monestir.

ALTRES

L'edifici actual de la capella de Santa Maria del Camí no és el primitiu, sinó que sembla que les últimes modificacions es van fer el segle XII.

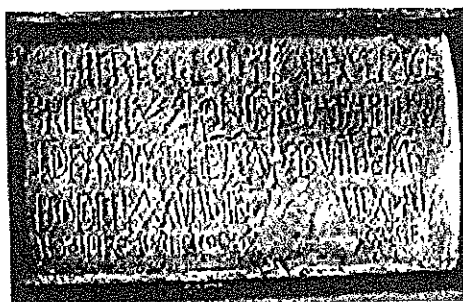
És un edifici d'una sola nau, amb absis rectangular. Està situat al costat de Can Terrés i està tancat juntament amb la seva finca. Així que és impossible entrar-hi a menys de demanar permís als propietaris de Can Terrés.

La porta de la capella.

Sarcòfag de Xixilona.

Epitafi de Xixilona

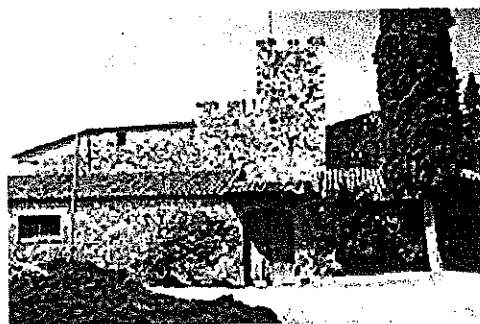
BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, Josep: *op. cit.* pp. 23-35

DIVERSOS AUTORS: *La Garriga, un altre aire.*, editorial Ajuntament de la Garriga-Àrea de Comerç i Turisme, primera edició, La Garriga, 1997.

Can Rosanes

La fortificació de Rosanes.

LOCALITZACIÓ

Agafeu la carretera de l'Ametlla en direcció a l'Ametlla i quan arribeu a una rotonda seguiu les indicacions de "Polígon Congost", és a dir, agafeu l'última sortida. Davant un restaurant anomenat "El Polígon" us trobareu amb una bifurcació de camins. Seguiu pel de l'esquerra (Avinguda Ramon Ciurans). Si tireu tot recte, abans d'arribar a la fàbrica de mobles anomenada "Disseny B3" veureu un camí de sorra i al fons el castell de Rosanes. Gireu pel caminet i hi arribareu.

OBSERVACIONS

Rosanes és un casal fortificat del segle XIII. Està envoltat per una muralla quadrada coronada de merlets i plena d'espitlleres per a la defensa. A cada angle s'aixecava una torre, també amb merlets i espitlleres. De les quatre torres que hi havia, tres encara són visibles. Al lloc de la quarta es va edificar una capella a Sant Joan.

L'edificació primitiva del casal constava d'un edifici de tres pisos i corona de merlets, amb un pati interior, i de la torre mestra quadrada (4,60m x 4,30m de planta).

Amb el pas del temps s'afegiren la resta d'edificacions que encara envolten l'edifici principal. Veurem que intentaven seguir-se el seu estil.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El llinatge dels Rosanes és reconegut a Catalunya. La primera aparició del cognom fou al segle X, entre els cristians que van anar a la reconquesta de Montserrat. Era una família de noble que havia participat moltes vegades a les Corts dels reis catalans.

El casal fortificat va rebre el nom de Rosanes perquè els seus amos ja portaven aquest cognom de molt antic.

Però què vol dir el cognom?

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Can Rosanes va ser la casa i la família més important de la Garriga durant l'Edat Mitjana.

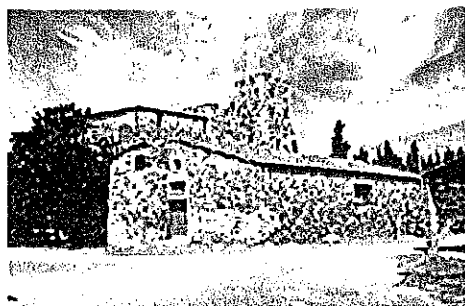
Una noia garriguenca, anomenada Guillema de Torruella, fou qui es casà amb Galceran I de Rosanes, unint la casa de Torruella amb la de Rosanes. Així una branca d'aquesta família noble s'instal·là a la Garriga. Els Rosanes eren molt reconeguts per la seva bel·licositat, ja que eren uns bons guerrers feudals.

Entre els fills de Galceran I destacà Bernat II de Rosanes. Es diu que va ser el capità dels garriguencs el 1306 quan aquests van decidir prendre's la justícia al seu aire i van entrar en guerra amb els de Llerona, als qui van invadir al crit de "Via fora!".

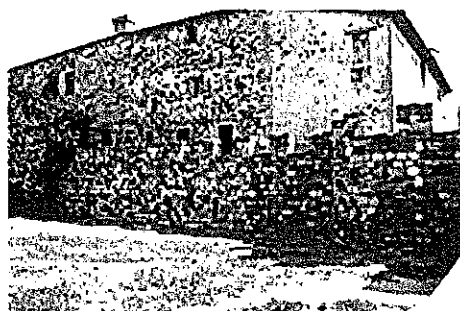
Un altre personatge destacable de can Rosanes fou Galceran III de Rosanes. Va ser senescal del rei Martí I l'Humà i parlamentari català durant el Compromís de Casp, favorable a Jaume d'Urgell.

Elisabet de Rosanes fou la última de la dinastia dels Rosanes, ja que no deixà descendència. La línia directa desaparegué, així doncs, a finals del segle XVI. Can Rosanes passà als Masdovelles, els familiars més propers i antecessors dels marquesos d'Alfarràs. La casa tingué només funcions agrícoles a partir de llavors. Actualment can Rosanes és propietat dels Girbau, de la Garriga.

ALTRES

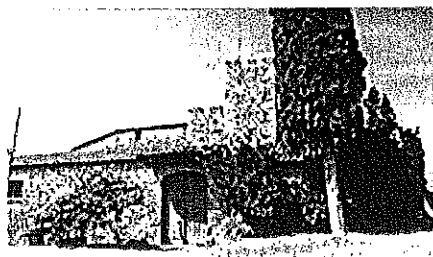
La fortificació de Rosanes.

Observeu la muralla que envoltava el castell.

Observeu la torre.

El casal fortificat de Rosanes.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 49-62

Can Brassó

Can Busquets. Antigament va ser can Brassó.

LOCALITZACIÓ

És una mas actualment desaparegut i que es trobava situat on ara hi ha Can Busquets. Veure "Can Busquets".

OBSERVACIONS

No en sabem res del seu estil arquitectònic.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

La paraula Brassó es creu que ve del mot germànic *bradone*. No està molt clar què vol dir exactament aquesta paraula.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

De can Brassó en tenim les primeres notícies al segle XII i les últimes al segle XVII, quan passà a pertànyer als Busquets.

Els Brassó i els Garriga eren veïns. De la seva relació en destaquen les propietats *pro-indiviso* que tenien i que amb molts esforços i després de diverses disputes van aconseguir repartir (veure can Garriga).

La caiguda d'aquest mas va ser similar a la del mas veí: van haver de manllevar diners i no els podien tornar. Per això van començar a vendre territoris a carta de gràcia, primer, i després de forma perpètua. Amb la casa van haver de fer el mateix i en Benet Caselles, de can Caselles, se la va quedar. Anys més endavant en Pau Busquets, l'hereu de can Busquets, la va comprar i el que foren can Garriga i can Brassó van passar a convertir-se en la gran casa pairal de can Busquets (s. XVII).

ALTRES

Fotos. Veure CD-ROM.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, Josep: *op. cit.* pp. 445-446.

MOREU-REY, E.: *Els nostres noms de lloc.*, editorial Moll, primera edició, Palma de Mallorca, 1982.

Can Garriga

Can Busquets. Aquí hi havia can Garriga.

LOCALITZACIÓ

És un mas actualment desaparegut i que es trobava situat on ara hi ha Can Busquets.

OBSERVACIONS

No en podem saber res del seu estil arquitectònic.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El nom de Garriga pot venir del substantiu pre-romànic *garrica* que vol dir, d'una banda, terra inculta i, de l'altra, terra poblada de matolls, arbusts o arbres petits com ara coscolls o garrics. Segurament la zona on es va construir la casa era poblada d'aquest tipus de vegetació i per això va rebre aquest nom. Conseqüentment els amos també el van rebre.

*Té alguna relació amb l'origen de
La Garriga?*

INFORMACIÓ HISTÒRICA

De can Garriga en tenim les primeres notícies l'any 1199 (segle XII) i les últimes el segle XVI, quan es converteix en can Busquets.

Els primers habitants del mas dels quals en tenim notícia foren Guillem Garriga i la seva esposa, Guillema. El seu objectiu era plantar vinyes als camps i sembrar-los. A poc a poc construïren el mas i el tiraren endavant.

El seu mas veí era el de can Brassó. Una curiositat: amb els seus veïns tenien propietats comunes i que eren molt difícils de repartir (com ara terres, o les mateixes aigües del torrent) i que finalment van arribar a un acord i les van partir.

A partir de 1540 les coses a can Garriga van començar a anar malament. A Joan Garriga, el propietari, li faltaven diners i demanà préstecs en forma de censals o venent-se els territoris a carta de gràcia. No podia tornar els diners dels censals ni recuperar els territoris venuts i, a poc a poc, va anar perdent la seva casa. En aquest moment els Busquets salvaren can Garriga (veure can Busquets).

ALTRES

Fotos. Veure CD-ROM.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, Josep: *op. cit.* pp. 445-446.

MOREU-REY, E.: *Els nostres noms de lloc.*, editorial Moll, primera edició, Palma de Mallorca, 1982.

MOLL, F.de B.: *Els llinatges catalans*, editorial Moll, segona edició, Palma de Mallorca, 1982.

Can Rosselló de Vall

LOCALITZACIÓ

La masia de can Rosselló de Vall va ser enderrocada i les seves ruïnes estan tocant a les parets de can Nualart (els Rosselló de Vall també pertanyien al veïnat de Sant Gervasi).

OBSERVACIONS

Les pedres dels finestrals i les portalades de l'edifici de can Rosselló de Vall van dipositar-se en un pati interior i algunes es van incorporar a l'edificació de can Nualart.

Actualment a la Garriga hi ha un carrer dedicat als Rosselló de Vall, que travessa el Passeig i està situat paral·lelament als carrers L'Ametlla i Cast Oliver.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El cognom Rosselló pot venir de la comarca catalana del Rosselló, actualment dins el territori francès. Potser la família Rosselló venia de les terres del *Ruscinone* i van ser anomenats amb aquest nom. "De Vall" ve donat per la situació geogràfica on es trobaven i per diferenciar-los dels altres Rosselló.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Can Rosselló de Vall data del segle XIII, quan el 1282 Arnau "Rosseió" va començar a comprar-ne les terres en forma d'establiment.

Dins la història dels Rosselló hi ha molts enllaços amb altres cases de la Garriga. Tot va començar quan Marc de Rosselló va morir assassinat. Els presumptes culpables eren Joan Terrés i Joan Pey, un estranger de França. Els dos van ser absolts el 1527 per la única filla de Marc, que estava casada amb un cavaller de can Vilanova. El cognom Rosselló es va mantenir, tot i així, per un acord firmat abans del matrimoni.

Un altre Rosselló a destacar, abans de prosseguir amb les núpcies, és Rafel, que era un malversador i va estar a punt de perdre la casa pel seu mal cap.

Una altra filla de can Rosselló, Eulàlia, es va unir amb Jaume Parera Surell. Però no van tenir fills i la casa va canviar de línia d'herència, al seu oncle Antoni de Rosselló Rolf, que el 1616 va ser escollit capità de les forces de la Garriga contra els francesos. Aquest estava casat amb una noia de can Torra de la Riba.

El fill d'aquest es casà amb la pubilla de can Caselles, de manera que Rosselló de Vall i Caselles s'uniren. Ell mateix fou un personatge important: el 1669 fou capità de cent homes d'armes i el seu fill, durant la Guerra de Successió, lluità a favor de Carles d'Àustria.

Finalment Francesc de Rosselló, per acabar-ho d'arrodonir, es casà amb la pubilla de Can Terrés. Així que en aquell moment els Rosselló tenien e les seves mans els propis patrimonis més els de can Caselles i can Terrés.

La casa dels Rosselló va ser enderrocada a principis del segle XX.

ALTRES

No hem pogut trobar cap foto de la masia.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 419-421

MOREU-REY, E.: *Els nostres noms de lloc*, editorial Moll, primera edició, Palma de Mallorca, 1982.

Can Poy/Poi del Bosc

Can Poy del Bosc.

LOCALITZACIÓ

Can Poy/Poi del Bosc es troba situat a la urbanització que porta el mateix nom que la casa, al nord-est de la Garriga i en el mateix carrer Can Poi del Bosc. Per arribar-hi només cal travessar l'estació per sota el pont, seguir recte per l'Avinguda Pau Casals i després pujar pel carrer Pere Ballús. Tot seguit, sense desviar-nos, agafarem el carrer Can Poi del Bosc i si esteu atents a la vostra mà esquerra podreu veure la masia.

OBSERVACIONS

La gran masia de can Poy (o Poi) és molt tradicional. Data del segle XII i es troba situada entre dues torrenteres. Té una teulada de dos vessants. A la façana principal hi trobem la inscripció INRI 1550, que abans estava en una antiga porta mirant al nord. A la façana principal també hi havia tres finestres canopials, les quals ara han estat convertides en balcons.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El cognom Poy/Poi (té més sentit que sigui **POY** perquè abans moltes vegades la LL s'escrivia com una Y i si mirem l'origen etimològic veurem que ve del nom POLL) data des del 1282 a la Garriga, amb Bernat des Poy. Probablement ve del mot "poll", que és una mena d'arbre semblant al pollancre. Ve del mot llatí *poculus*, que és una alteració del mot llatí *populus*, que vol dir "pollancre". Al lloc on van construir la casa hi havia aquest tipus d'arbres i ells van agafar el nom. "Del Bosc" es va donar simplement per la seva localització.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El 1282 Bernat des Poy i Sibília compraren el mas de can Poy/Poi i les terres del voltant.

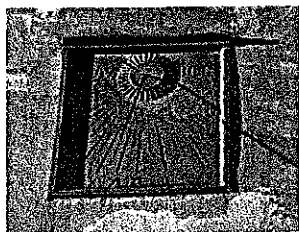
Un dels fets més remarcables de la història de can Poy és el matrimoni entre la pubilla, Elisenda Poy i Villar i Marc de Vilanova (veure Marc de Vilanova), àlies Poy (així no es perdia el cognom de la casa). Van tenir dos fills, la pubilla es va quedar can Poy i l'hereu can Vilanova.

Can Poy tenia també en propietat tres masos, anomenats Pujol, Domènech i Poyetó, que van desaparèixer el segle XIV, quan la pesta negra va arrasar la població. Probablement els masos van quedar deshabitats i van caure amb el pas del temps o van ser derruïts.

ALTRES

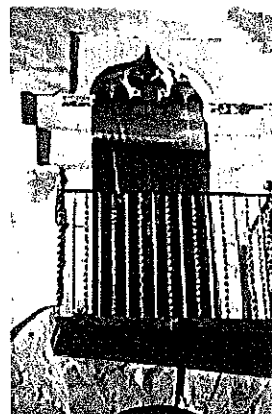
Placa amb el nom de la casa.

*Relotge de sol amb el
nom de la casa gravat.*

*Portalada d'entrada i
finestra principal.*

*Detall de la
finestra principal.*

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 458-468

BRUGUERA, J.: *Diccionari etimològic*, editorial Enciclopèdia Catalana, primera edició, Barcelona, 1996.

Can Noguera

Vista general de la masia de can Noguera.

LOCALITZACIÓ

Can Noguera es troba a tocar amb la C-17. Per arribar-hi cal prendre tot el carrer Can Noguera fins al final i després prendre el carrer Martí l'Humà i seguir-lo tot recte. Actualment està tancada i no ens podem apropar a la casa.

OBSERVACIONS

La casa de can Noguera ha anat variant al llarg dels segles. Té encara:

- Una finestra canopial molt original, que té quatre cares, dues amb bigoti i dues no.
- Una petita casa molt curiosa al seu costat, amb quatre finestres amb el marc de pedra picada.
- Arreu de la casa hi ha restes de finestrals i portalades. Per exemple, es pot veure una dovella de 1650 amb l'anagrama de Jesús.
- L'antiga Torre de la casa. Per això can Noguera també era anomenat can Noguera de la Torre, per la que tenia a l'eixida del Congost per tal de defensar-se. Té la coberta piramidal i espitlleres.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El nom "Noguera" pot venir de l'arbre anomenat "noguera", que és un arbre caducifoli, monoic, que en nom tècnic s'anomena *Junglans regia*. La seva escorça és llisa i grisa, fa les flors en petits grups o per separat i els seus fruits són les nous, que són comestibles. Probablement al lloc on es va establir la casa eren característiques les nogueres.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Hi ha qui diu que can Noguera que ja és citat l'any 1198, però Josep Maurí afirma que la referència més antiga que ha trobat data del 1282. La història dels Noguera comença amb el canonge Pere de Noguera, que en morir va ser enterrat a la seva pròpia capella (*Corpus Christi*), prop de la Catedral de Barcelona amb altres Noguera, com Bernat de Noguera, la seva mare Maria, Arnau de Noguera i Berenguer de Noguera.

Pere de Noguera no va tenir fills, era canonge, i en el seu testament va deixar les propietats de la Garriga en mans de la Pia Almoïna de Barcelona per tal que s'invertissin en construir un hospital (l'Hospital dels Banyes). Però el mas va quedar en propietat d'una branca de la família Noguera i va anar passant de pares a fills. No en podem conèixer la genealogia ni els traspassos hereditaris de la propietat fins Giralt Noguera, habitant del mas entre 1296 i 1327.

Eren conegudes les aficions dels Noguera a la caça. Arreu on atorgaven un establiment dins les seves terres es reservaven el dret de caça i a més a més

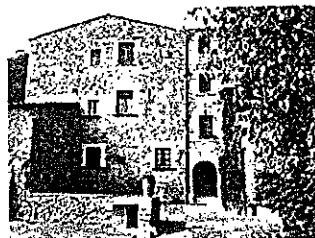
prohibien la caça als habitants del territori, a menys que els Noguera els hi haguessin donat permís prèviament per fer-ho.

Un dels fills de Can Noguera, Ramon Pareras Noguera, va participar en la redacció de les Bases de Manresa l'any 1892.

ALTRES

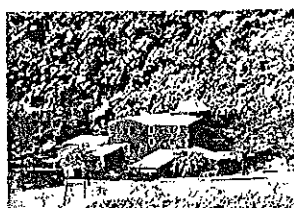
Més vistes de can Noguera.

Façana principal de la casa.

Detall de l'entrada principal a la casa.

En aquesta antiga foto es pot observar la torre.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 66-68, 473-483.

MOREU-REY, E.: *Els nostres noms de lloc*, editorial Moll, primera edició, Palma de Mallorca, 1982.

Blancafort del Molí

Entrada principal de la casa.

LOCALITZACIÓ

Es troba a tocar tocar de la C-17. Venint de Figaró, agafem la entrada nord de la Garriga i veurem que hi ha dos camins de sorra a mà dreta. Agafem el segon i hi deixem el cotxe. Si seguim el camí de seguida podrem veure la casa.

OBSERVACIONS

Sobre la porta principal de la masia es troba l'escut de la casa, una roda de molí i a sobre seu un cap humà. L'escut també està en els dos angles inferiors de la finestra principal i sobre la porta d'entrada a la capella.

De les edificacions de la masia de Can Blancafort podem destacar:

- La capella camperola, dedicada a la Nostra Senyora dels Quinze Misteris, la Mare de Déu del Roser. Té les següents inscripcions:
 - . ANI 1674 PAU JOAN BLANCAFORT (a l'escut).
 - . 1675 PAU JOAN BLANCAFORT (a la finestra encarada al sud).
- La capella la va construir Pau Joan Blancafort del Molí.
- La torre de defensa (similar a la de can Noguera i la de la Doma).
- El molí fariner, que al segle XIV ja funcionava. Té una porta rectangular amb mènsules i una finestra amb marc de pedra picada.
- De la masia cal destacar la finestra principal, canopial, amb un dibuix molt original i l'antic celler que hi ha.
- L'escala exterior (protegida per una muralla amb merlets) que condueix al pis principal de la "casa nova", construïda per Pau Joan Blancafort del Molí, que se suposa que és de 1646 per les inscripcions que hi ha. Als marcs de les finestres hi ha marques que la casa fou cremada pels francesos, tal i com diu la tradició.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El cognom Blancafort està escrit per primera vegada el 1364, en uns documents de pagament d'uns terrenys. El cognom Blancafort vol dir "fortalesa blanca".

INFORMACIÓ HISTÒRICA

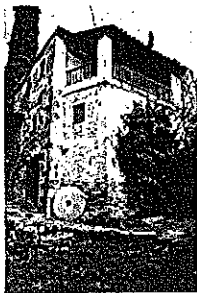
Aquesta masia del segle XIII feia de fortalesa i controlava l'entrada nord de la Garriga. Els primers propietaris dels quals existeixen documents són Guillem de Blancafort i Eulàlia, la seva muller.

Amb el pas dels anys van anar adquirint més i més terres, fins hi tot arribaren a adquirir el 1579 la Passola (on abans hi havia un mas) i el mas Riera l'any 1622. El molí el van adquirir l'any 1520, ja que abans era propietat de Can Palau.

Els Blancafort també eren els "amos" del rec Monar (veure Rec Monar) a la Garriga, ja que pel seu establiment era pel primer lloc on aquest passava i a més a més l'utilitzaven per a fer anar el molí. Havien de cedir aigua a la resta de pagesos perquè poguessin regar els seus camps.

Destacable és, de la vida d'aquesta casa, la profunda catolicitat que en el segle XVII hi regnava. Antoni Joan Blancafort era un fervent partidari del Tribunal de la Inquisició i fins i tot arribà a col·laborar amb els "comissaris del Sant Ofici" (els encarregats d'anar per les cases en busca de jueus falsament convertits o protestants).

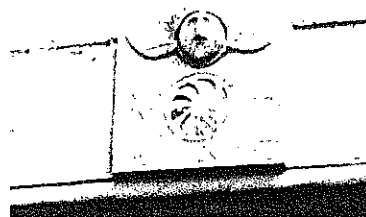
ALTRES

El Molí fariner.

La capella dels Blancafort.

Escut i inscripció.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 484-492

MOREU-REY, E.: *Els nostres noms de lloc*, editorial Moll, primera edició, Palma de Mallorca, 1982.

OLIVER, J.: "El molí feudal de Blancafort de la Garriga (I)", extret de *Analecta d'Història Garriguenca*, nº 2, abril – juny, 1995, La Garriga, pp. 3-12.

Mas Palau

El mas Palau.

LOCALITZACIÓ

Can Palau es troba situat just al costat de la C-17. Venint de Figaró i abans de passar el pont de la via del tren, veurem un camí de sorra a mà dreta. Si l'agafem i seguim recte arribarem a la casa pairal de can Palau.

OBSERVACIONS

És una gran casa. A la façana principal hi podem observar dues finestres canopials i una altra de rectangular rematada per una creu.

A dins hi té un celler, d'una fantàstica acústica, on abans hi havia hagut una gran bóta de fusta del 1610, amb parets d'entre 4 i 5 cm. De gruix i cèrcols també de fusta.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El cognom "Palau" ve del substantiu llatí *palatium* i vol dir edifici gran i sumptuós.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

L'arxiu de Can Palau va desaparèixer durant la Guerra Civil, però encara en podem saber de Can Palau els primers habitants de la casa dels quals n'hi ha fonts escrites. Són en Bernat Palau i la seva esposa Elisenda, que la van habitar als voltants del 1323. De la casa se'n saben altres detalls de rendes i pagaments.

ALTRES

Detall de la portalada d'entrada a la casa.

Façana del mas Palau.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 508-510

MOLL, F. de B.: *Els llinatges catalans*, editorial Moll, segona edició, Palma de Mallorca, 1982.

Can Nualart

Can Nualart.

LOCALITZACIÓ

Aneu a buscar el Passeig de la Garriga. Comenceu pel principi i seguiu-lo tot recte. Tombeu pel Carrer Guifré (veureu que és de terra i desemboca a la Carretera de Ribes). A vostra mà esquerra us quedarà l'entrada de la casa.

OBSERVACIONS

Can Nualart és una construcció del segle XIII. Té la finestra més maca de la Garriga: a sobre d'aquesta hi ha un escut on hi ha escrit "1558 IOAN NVLART". La finestra consta d'un dintell el·líptic, amb uns arcs que acaben amb quatre carones infantils i dues d'àngels. Actuen com a capitells dues cares, una d'un baró i l'altra d'una donzella.

També hi ha a Can Nualart la capella de Sant Gervasi i Sant Protasi, d'origen romànic o pre-romànic (996 d.C.). Entrant a dins de la casa de can Nualart, al costat de la capella, es conserva encara una fantàstica paret romànica. En el campanar d'espadanya s'hi observa una esquella molt antiga, un ex-vot* dedicat als Sants de la capella. Durant la Guerra Civil van desaparèixer el retaule i un reliquiari, dels quals no se n'ha trobat cap rastre.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El cognom Nualart ja apareix durant el segle XI. Aquest cognom és compost del cognom feudal *Ualart* i de l'article "en" (convertit en "n"), és a dir: "en *Ualart*", "n'*Ualart*". Amb els anys el cognom s'aglutinà formant "Nualart".

Una altra explicació diu que és d'origen germànic, de la paraula *nodalhard*. Aquesta està composta de *not* (necessitat) i *hard* (dur). El seu significat és coratjós en la necessitat o el perill.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

L'arxiu de can Nualart va ser destruït el 1936. De totes maneres sabem que aquesta masia fou construïda durant el segle XIII i que en l'actualitat encara pertany a la família Nualart. Aquesta casa pertanyia a una espècie de barriada, a la de Sant Gervasi.

Sabem que la capella de la casa estava subjecta a la capella de la Doma i que exercia de parròquia per als fidels de la banda de llevant de la riera del Congost, perquè hi havia èpoques de l'any en les quals travessar la riera era impossible degut a les fortes pluges. Aquesta capella, en l'antiguitat, hauria pogut tenir una orientació contrària a l'actual, i tenir la entrada a l'altre cantó.

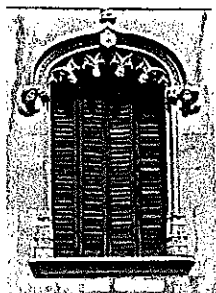
ALTRES

*Al centre, capella de
Sant Gervasi i
Sant Protasi.*

Can Nualart.

Finestra de can Nualart.

*Dins la capella,
representació dels Sants.*

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 423-424

MOLL, F. de B.: *Els llinatges catalans*, editorial Moll, segona edició, 1982,
Palma de Mallorca.

Can Mallol/Mayol

Can Mayol/Mallol. Foto de l'any 1885.

LOCALITZACIÓ

Can Mallol o Mayol es troba on avui en dia hi ha Can Raspall. Aquesta casa es troba situada a la part nord de la Plaça de Santa Isabel.

OBSERVACIONS

L'edifici de Can Mallol va ser enderrocat per l'arquitecte Manuel Raspall i Mallol (era la casa natal de la seva mare) i va ser reformat en un estil neogòtic, però respectant la vella organització de la casa i aprofitant les antigues finestres canopials del segle XVI. A partir d'aquell moment passà a dir-se Can Raspall.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El mot "mallol" ve del llatí *malleolus* que vol dir "vinya jove", "cep novell". Probablement la zona on es van establir aquesta gent estava conreada amb vinyes joves i la casa i la família van prendre aquest nom.

Els Mallol, juntament amb els Rosselló, els Nualart i els Blancafort, són una de les famílies medievals que avui en dia encara conserven el cognom.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Del primer Mallol que en tenim constància és de Pere Mallol, que va ser batlle local d'Eimeric de Centelles, quan encara la Garriga restava sota la seva jurisdicció. Durant l'estada del rei Martí I a la Garriga li fou concedit un establiment per tal que pogués reformar els banys de la Garriga i fer-los d'ús públic, pagant entrada, per suposat.

Un altre Mallol destacat fou Joan Mallol, que era notari i va aplegar la documentació pròpia de la casa en l'arxiu de Can Mallol, del qual no se'n sap la localització actual.

ALTRES

Veure "Manuel Raspall".

Veure "Can Raspall".

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 401-403

HERNANDES, J.: "Els Mallol (o Mayol)", extret de *Analecta d'Història Garriguenca*, nº 1, gener - març, La Garriga, 1995, pp.15-18.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Can Vinyals

LOCALITZACIÓ

Can Vinyals, pel que explica al llibre *Història de la Garriga*, de Josep Maurí, podem deduir que es trobava entre els carrers Sancho Marraco i Banys.

OBSERVACIONS

Actualment aquesta casa ja no existeix, va ser enderrocada i en el seu lloc s'hi van construir nous habitatges.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

En nom "vinyals" té el seu origen en el substantiu "vinyal", que és un camp cultivat de vinya. Probablement, abans que s'hi construís la casa, el terreny era un vinyal.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Les primeres notícies d'habitants d'aquesta casa les tenim el 1325, en Bernat Vinyals i la seva esposa Simona. La casa o el terreny era de domini directe del monestir de monjos benedictins de Santa Maria de Ripoll. Els Vinyals tenien en la seva possessió moltes peces de terra de la Garriga. Però, com passà en altres cases, per motius econòmics la família s'arruïnà i hagué de començar a vendre totes les seves possessions, l'última, el 1581, als Caselles.

ALTRES

No hem aconseguit fotos d'aquesta casa.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 407-409

MOLL, F.de B.: *Els llinatges catalans*, editorial Moll, segona edició, Palma de Mallorca, 1982.

Malhivern

Al fons, el bosc de Malhivern.

LOCALITZACIÓ

Els mas Malhivern es trobava localitzat on ara hi ha el bosc que porta el seu mateix nom, al sud-oest de la Garriga, al costat de les antigues restes arqueològiques romanes de la vil·la de Can Terrés. A la zona hi ha la riera i la font de Malhivern. S'hi pot accedir des del final del Passeig, anant a peu.

OBSERVACIONS

Observem que tots els topònims que actualment porten el nom de Malhivern a la zona, venen del nom de la casa. Poca gent sap que va existir en aquell paratge un mas.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

"Malhivern" és una grafia aglutinada de "mal" i "hivern". Probablement la casa va rebre aquest nom perquè a la zona on va ser edificada els hiverns eren molt freds i durs, on popularment es deia que s'hi passava un "mal hivern", per això li va quedar aquest nom.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Els primers habitants del mas dels quals tenim notícia foren Bernat Malhivern i la seva esposa Simona. A poc a poc, els seus descendents i hereus del mas anaren venent les seves possessions als Caselles. Se sap que al 1602 ja no existia l'anomenat mas, que estava en ruïnes i solament quedava un camp que es denominava amb el mateix nom que la casa.

Actualment el que ens queda d'aquell mas és el paratge boscós del Malhivern, la riera i la font d'aquell nom. A l'indret encara es conserven les parets derruïdes de la casa i un petit pou.

ALTRES

No tenim fotos de la casa, però sí del bosc que ara ocupa aquest espai.

*El bosc de Malhivern
des de l'interior.*

*Contrasts de
llum a dins el bosc.*

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 411-412
Oral: Joan Hernandes

Ca n'Illa

Ca n'Illa.

LOCALITZACIÓ

Ca n'Illa es troba situat a la banda sud-oest de la Garriga, actualment a la cruïlla del carrer Francesc Macià i el carrer Ca n'Illa. Això es troba dins la zona industrial Congost i molt a prop de la masia hi ha el centre comercial Caprabo. Per arribar-hi està molt ben senyalitzat, només cal seguir els cartells que indiquen Ca n'Illa.

OBSERVACIONS

Actualment la masia s'ha convertit en un restaurant, on s'hi celebren convits nupcials, comunions,...

La masia de ca n'Illa té una façana principal rectangular, on hi podem observar uns dels finestrals més antics de la Garriga. Sobre una porta amb dovelles podem observar un petit finestral. A la dreta d'aquest finestral n'hi ha un altre de molt ornamentat i que al capdamunt està presidit per una testa barbuda. Sota d'aquesta hi ha un escut amb la inscripció "J H S 1563". Té dos medallons a banda i banda en forma de cara, i un fistó tot esculpit amb cares infantils. A la dreta del petit finestral podem veure una altra finestra, molt semblant a l'anterior però amb la inscripció: JAUME ILLA 1556. També podem trobar una altra finestra molt interessant en la qual hi ha la inscripció: I H S 1630 JOAN PAV ILLA, i conté a extrem i extrem dues torres emmerletades, envoltades d'aigua i amb una estrella al costat. Es podria tractar de l'escut de la casa.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

La casa de Ca n'Illa va rebre aquest nom perquè estava situada just al Pla de Ca n'Illa. Aquest era un pla molt proper al riu Congost, regat per diversos torrents i el rec Monar, on hi havia una concentració important de molins: el de la capella del Camí, el del mas Molinera i el del lloc anomenat Borina. Era una terra amb molta presència de regadiu.

Durant els aiguats de primavera i estiu el nivell de les aigües del riu Congost creixia i inundava els marges i el Pla de ca n'Illa. Aquest terreny, proper a la llera del riu, fàcilment inundable en èpoques de crescuda del riu era anomenat *insulae*. Com que la masia es va construir en aquest pla va rebre el nom de Ca n'Illa, per la seva situació geogràfica.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El 1368 tenim notícia dels primers Illa, Bernat de *Insula* i la seva esposa Sibil·la, que van establir-se al pla de ca n'Illa sota el consentiment de Berenguer Nualart. Estaven sota el domini de Bernat çà Cavalleria, prior del monestir de Santa Maria de Manlleu.

Les *insulae* eren llocs òptims per tal de conrear-hi, ja que la terra era molt fèrtil i rica en llims i minerals, en estar irrigada pel riu. L'aigua només s'havia de canalitzar i la zona era perfecta per als cultius de regadiu. Al voltant de la masia de ca n'Illa sabem que hi havia plantacions de lli, cànem, fruiters, hortalisses, llegums (tots aquests conreus de regadiu) juntament amb cereals i oliveres (plantacions de secà).

Tot aquest territori estava sota el control dels senyors feudals Illa, que tenien homes i aigua sota el seu domini. Com que l'objectiu de la masia era enriquir-se, van fer diferents establiments a pagesos, que havien de pagar unes rendes als senyors feudals.

Tradicionalment a Catalunya els senyors feudals van afavorir els pagesos que conreaven cereals, vinya i oliveres (productes que fàcilment es poden mesurar, emmagatzemar i vendre, i dels quals és més fàcil percebre una bona renda). Això no passà a les *insulae* com la de ca n'Illa, ja que per a les seves característiques s'hi seguia plantant cultius de regadiu, l'opció rebutjada a la majoria de territoris garriguencs de l'època feudal (amb cultius de secà, l'anomenada trilogia mediterrània).

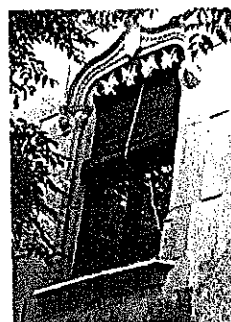
ALTRES

Ca n'Illa.

Escut de ca n'Illa i inscripció.

Finestra espectacular de ca n'Illa.

BIBLIOGRAFIA

OLIVER, J.: "El pla de ca n'Illa de la Garriga: un espai irrigat feudal." dins *Analecta d'Història Garriguenca*, nº 1, gener - març, La Garriga, 1995, pp.4-9.

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 424-430

Can Vilanova

Can Vilanova.

LOCALITZACIÓ

Can Vilanova es troba on ara hi ha la urbanització que porta el mateix nom del mas, al nord est de la població, per sobre de la via del tren. Està situada concretament al Passeig Vilanova número 31.

OBSERVACIONS

A la façana principal de can Vilanova podem observar-hi:

- una finestra canopial, amb dues cares humanes.
- uns festejadors a la finestra.
- una portalada amb dovelles.
- una petita finestra molt ornamentada.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Els Vilanova eren una família d'origen nobiliari, provenien dels comtes de Vilanova. En establir-se al poble de la Garriga van donar nom a la seva casa amb el títol que posseïen.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

La primera notícia dels Vilanova que tenim a la Garriga és d'un tal Bernat de Vilanova, el 1350, quan aquest va comprar unes terres a Bonanat del Pla.

Un dels Vilanova més remarcables va ser Marc de Vilanova, els primer batlle de la Garriga. (consultar Marc de Vilanova).

El fill de Marc de Vilanova, Pere, va aconseguir la pau entre els garriguencs i els samalusencs, firmant una espècie de tractat que consentia que Guerau de Santa Coloma de Queralt i el vescomte de Roda, Ramón de Perellós, dictessin una sentència a favor d'un dels dos pobles. Mentre la deliberació durés es comprometien a no lluitar més, almenys fins a la Mare de Déu d'Agost del següent any, el 1428.

El 1713 el patrimoni de can Vilanova va ser adquirit pels Nualart, després de guanyar un plet als Terrés, que també volien adquirir la casa.

ALTRES

Can Vilanova uns anys enrere (nota 1).

La façana de la casa.

Detall de la finestra principal.

Nota 1: La foto d'aquesta casa pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat a continuació.

BIBLIOGRAFIA

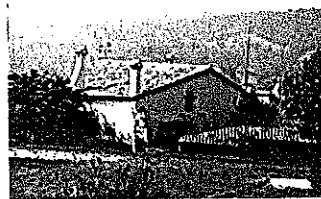
MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 469-472

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, la Garriga, 1985.

Oral: Joan Hernandes.

Can Rosselló de Munt o de Bellsolà

Can Rosselló de Munt.

LOCALITZACIÓ

La masia de Can Rosselló de Munt es troba al carrer que porta el mateix nom i està una mica més amunt de la via del tren. Per tal de localitzar-la ens podem fixar en què està una mica més elevada que tota la resta de cases i que té una xemeneia que sobresurt especialment.

OBSERVACIONS

De la façana de can Rosselló de Munt podem destacar:

- una finestra rectangular, que conté la següent inscripció: IHS MARIA 1576.
- una altra finestra que a la part inferior té tres petites floracions, que componen l'escut dels Rosselló.

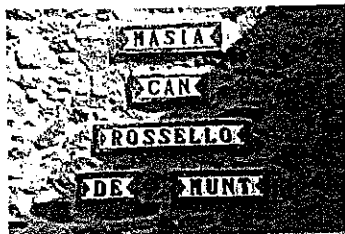
ORIGEN DEL TOPÒNIM

Els Rosselló rebien la denominació "de Munt", o també "sobirà" simplement per diferenciar-los dels altres Rosselló que estaven establerts a la Garriga. També eren anomenats de Bellsolà en els documents més antics. Aquest nom de "Bellsolà" és possible que sigui una grafia aglutinada de "bell" i "solà". "Bell" ve de l'adjectiu llatí *bellus*, -a, -um que significa "bell, bonic". "Solà" pot provenir d'un altre adjectiu llatí, *solanus*, -a, -um que vol dir "del cantó del sol".

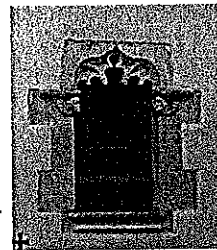
INFORMACIÓ HISTÒRICA

Els Rosselló de Munt van ser uns personatges força importants dins la història de la Garriga. Les seves primeres notícies les tenim durant el segle XIV, però ja se'n sap poc més, perquè l'arxiu d'aquesta casa es va dispersar i no se sap on es troben situades les diferents parts d'una forma exacta.

ALTRES

Placa a l'entrada de la casa.

Finestra a la façana de la casa.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 472

BRUGUERA, J.: *Diccionari etimològic*, ed. Enciclopèdia Catalana, primera edició, Barcelona, 1996.

Can Terrés

Can Terrés.

LOCALITZACIÓ

Agafeu la C-17a en direcció a Granollers. Us trobareu amb dues rotondes. La primera passeu-la i seguïu en direcció a Granollers, però tombeu per la primera sortida de la segona rotonda. Immediatament a la vostra mà esquerra veureu la finca de can Terrés.

OBSERVACIONS

La masia de can Terrés és la construcció rural més rica del poble. Els edificis del mas formen un gran pati interior, tancat per la masia, per un doble pis d'arcs i de voltes on hi ha les pallisses i les quadres, per les parets de la capella de Santa Maria del Camí i per una altra construcció de pallisses i de quadres.

La portalada d'entrada al pati té gravades un conjunt d'eines agrícoles i la data de 1829. De la masia podem observar-ne una antiga portalada amb l'escut de la casa pairal: l'anagrama de Jesús acompanyat per un besant, un cor i un dragó.

En una altra portalada vella hi ha gravada la data de 1774 i a prop d'aquesta hi podem veure les restes d'una torre de defensa.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El mot "Terrés" és un derivat de "terra" i vol dir, més o menys, terrenys formats de terra, en oposició al sòl de roca. Pot ser que a l'emplaçament on es van establir fos de sòl terrós i per això rebessin aquest nom.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

La primera referència històrica que tenim d'aquesta casa data del segle XIV, del 1353 quan Jaume Sorts va donar a Jaume Terrés els territoris de l'actual masia.

El 1422 va ser concedit el benefici de Santa Maria del Camí a Antoni Terrés i nombroses peces de terra que envoltaven la capella. Per això la família Terrés havia de pagar uns sous determinats anuals i es comprometia a residir personalment a la casa pairal, rendir homenatge a la capella, mantenir-la i procurar que sempre un hereu de la casa la administrés.

Els Terrés, l'any 1543, van tenir disputes amb els de ca n'Illa per la possessió de diverses terres al costat del Congost.

El 1753 s'uniren les cases de can Terrés, Rosselló de Vall i Caselles pel diferent matrimoni que hi hagué entre Margarida Nualart i Terrés, hereva de can Terrés, i Francesc de Rosselló Caselles, hereu de can Rosselló de Vall i de can Caselles. Així que les tres famílies i llurs propietats s'uniren. Però la família dominant a partir de la data va ser la Rosselló.

Durant la guerra contra els francesos (a la Guerra del Francès), la casa pairal de can Terrés va servir d'alberg per als soldats i l'hereu, Francesc de Rosselló i

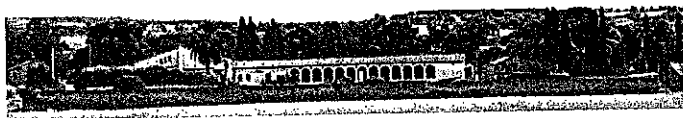
Draper, va ser nomenat membre honorari de la Junta de Defensa del Principat de Catalunya.

ALTRES

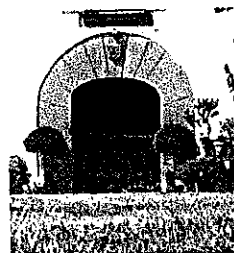
L'arxiu de can Terrés és el més ric de la població pel que fa a material històric.

La biblioteca de can Terrés és d'un valor incalculable i conté, entre altres obres, un llibre on es recullen dotze obres de medicina. Va ser editat el 1493 en llatí i és un llibre incunable, l'únic existent a la Garriga.

Al costat de can Terrés hi hagué un bosc de roures i alzines, amb arbres molt grans i alguns d'ells centenaris.

El pati de can Terrés, vist des de lluny.

Detall de la portalada d'entrada a la casa.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 431-441

MOREU-REY, E.: *Els nostres noms de lloc*, editorial Moll, primera edició, Palma de Mallorca, 1982.

MOLL, F. de B.: *Els llinatges catalans*, editorial Moll, segona edició, Palma de Mallorca, 1982.

DIVERSOS AUTORS: *Diccionari Barcanova d'història de Catalunya*, ed. Barcanova, primera edició, Barcelona, 1989.

Hospital dels Banys

Aquí, antigament, hi havia l'Hospital dels Banys.

LOCALITZACIÓ

L'Hospital dels Banys es trobava on ara actualment hi ha la sucursal del Banco Santander Central Hispano, davant de la Plaça de Santa Isabel, al carrer dels Banys.

OBSERVACIONS

L'Hospital dels Banys era una mena de balneari on es feien tractaments amb les aigües termals, que tenen propietats medicinals.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Rebé aquest nom perquè era un lloc on es feien cures prenent banys amb les aigües termals. Etimològicament la paraula "hospital" ve del llatí *hospitālis*, i era un alberg per a pobres i pelegrins. Més endavant veurem que aquesta casa va ser anomenada can Caselles i que en les fonts consultades s'explica que el propietari tenia l'obligació d'acollir als pobres i malalts i tractar-los correctament, donant-los roba, menjar i sostre.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

La Pia Almoina, propietària dels territoris, va permetre que el 1347 Maria i Bernat Serra comprassin els terrenys de la zona dels Banys, que era allà on es trobava la deu termal de la Garriga, que encara avui es conserva i en constitueix un dels principals atractius turístics. Es troba localitzada a tot el perímetre que envolta la Plaça de Santa Isabel. Degut a la presència de la deu el lloc es deia dels Banys (ens dona indicis que abans del segle XIV ja eren conegudes les propietats de l'aigua termal). Les terres van ser comprades per tal de construir-hi un hospital i cases. També, al costat de l'Hospital es construí una capella, la dels Sants Joan Baptista i Evangelista i de Sant Macari, que va ser enderrocada tot just l'any 1881. En honor a aquest últim Sant, al poble es celebrava la festa del pi, el dia 2 de setembre. Es plantava un pi el dia de la vigília al mig de la plaça i tot seguit es cremava. L'endemà era festa grossa per als habitants del poble. Durant el segle XV l'Hospital dels Banys es va convertir en Can Caselles.

ALTRES

El rei Martí I "l'Humà" va venir a la Garriga a fer tractaments a l'Hospital dels Banys i va fer un establiment a favor de Pere Mallol on li permeté fer un ús públic de les aigües termals, i reformar l'Hospital. Veure "Can Caselles".

BIBLIOGRAFIA

SESÉ, J: *Lloc de pas.*, editorial Rourich, col·lecció Monografies Contrapunt, 1a edició, Sant Cugat del Vallès, 1990.

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 68-75

Can Caselles

Aquí, antigament, hi havia can Caselles.

LOCALITZACIÓ

Can Caselles es trobava on actualment hi ha la sucursal del Banco Santander Central Hispano, davant de la Plaça de Santa Isabel, a la cantonada nord del carrer Banys i Caselles.

OBSERVACIONS

De l'antiga casa de can Caselles ben poca cosa en podem saber pel que fa a l'arquitectura, ja que només se'n conserva una pintura de Santiago Rusiñol i dues fotografies de l'arxiu de Can Terrés.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El cognom Caselles pot venir del llatí *casellas*, que vol dir casetes. La casa va prendre el nom de can Caselles quan aquesta família la va comprar.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El 1466 Antoni Benet Serra, propietari de l'Hospital dels Banys (veure "Hospital dels Banys"), establí en règim d'emfiteusi a Antoni Caselles, un ferrer de Granollers, en el lloc on hi havia els ja esmentats banys públics i la Capella de Sant Macari. En el contracte, en Caselles es comprometia (a més a més de pagar una quota anual) a mantenir els banys i les cases, a netejar setmanalment les banyeres, a seguir tenint un hospital en aquella casa, on havia d'acollir fins a vint pobres que s'anessin a guarir amb les aigües, als quals els havia de donar roba i tractar-los benignament.

Els Caselles s'apropriaren de diverses cases de la plaça de Santa Isabel, i en aquella zona hi construïren una ferreria i es convertiren en els ferrers oficials del poble, l'any 1576. Aquell qui volia establir una nova ferreria havia de comptar amb el consentiment previ dels Caselles.

Els 1534 els Caselles es feren amb tots els drets sobre el mas Sa Coma o mas Pau, passant-ne a ser els propietaris. El 1552 compraren tot el mas Malhivern. El 1581 compraren a carta de gràcia el patrimoni de Can Vinyals (que es trobava on actualment hi ha el carrer Vinyals), engrossint les seves propietats.

El 1663 can Caselles s'uní amb can Rosselló de Vall, pel casament que es produí entre Joan Pau de Rosselló i Antiga Bellsoley i Caselles. El 1753 aquestes dues famílies s'uniren amb la de can Terrés pel casament que hi hagué entre Margarida Nualart i Terrés, hereva de can Terrés, i Francesc de Rosselló Caselles, hereu de can Rosselló de Vall i de can Caselles.

El 1881 can Caselles va ser enderrocat (l'Hospital i la capella), perquè en aquell lloc s'hi volia construir un balneari d'aigües termals. El projecte finalment no es va dur a terme perquè l'hereva dels propietaris es va casar amb l'hereu Blancafort (que ja tenien un Balneari) i els dos patrimonis es van unificar. De totes maneres, la deu termal que posseïa la casa es va protegir amb una petita construcció que

salvaguardava la font termal. Però el 1969 es va enderrocar i es va edificar l'actual edifici que ara hi ha.

ALTRES

Veure "Can Terrés".

Veure "Hospital dels Banys".

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 395-412.

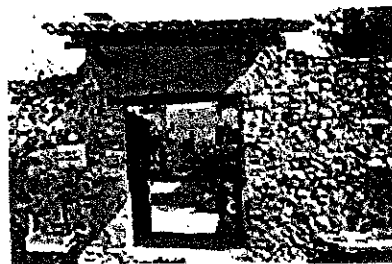
CUSPINERA, LI.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

MOREU-REY, E.: *Els nostres noms de lloc*, editorial Moll, primera edició, Palma de Mallorca, 1982.

MOLL, F. de B.: *Els llinatges catalans*, editorial Moll, segona edició, Palma de Mallorca, 1982.

Can Busquets

Entrada a can Busquets.

LOCALITZACIÓ

Can Busquets de Pagès és una gran casa pairal que es troba situada gairebé tocant al terme de l'Ametlla del Vallès. Agafeu la carretera de l'Ametlla i seguïu-la fins arribar a un restaurant anomenat "La Masia". Us trobareu amb un trencant i heu de girar a la dreta, i pujar cap amunt. Heu agafat el carrer Major de l'Ametlla del Vallès. Gireu a la dreta pel carrer Sant Sebastià (seguïu l'indicador que posa "cementiri" i gireu pel carrer que indica). Seguiu aquest carrer fins al fons. Al final us trobareu dos camins de terra, heu de seguir el de la dreta i arribareu a Can Busquets.

Can Busquets del Carrer es troba situat al carrer dels Banys, números de l'1 al 3, és l'edifici que fa cantonada amb el carrer Samalús.

OBSERVACIONS

Del conjunt d'edificacions que formen la masia de Can Busquets de Pagès en podem destacar la nombrosa quantitat de finestrals de diferents tamany amb marcs de pedra picada que hi ha.

A la façana principal hi podem observar cinc d'aquests finestrals i una portalada amb dovelles. També val la pena destacar una finestra canopial que es troba a la façana nord de la casa.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Es creu que els Busquets venien de Sant Hilari Sacalm. Aquest nom, *busquets*, és la forma plural i dialectal del diminutiu de bosc, *bosquet*.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Veure prèviament la història de can Garriga i la de can Brassó.

Quan can Garriga s'enfonsava Bartomeu Busquets es dedicà a pagar tots els seus deutes i recuperar totes les terres i pertinences que Salvador Garriga havia venut a carta de gràcia. Degut a aquest fet es va crear un conflicte de propietat entre les dues famílies, que el van solucionar amb el matrimoni entre l'hereu Busquets i la pubilla dels Garriga. A partir de llavors, finals del segle XVI, la casa va passar a anomenar-se can Busquets.

Més endavant, els Busquets van adquirir can Brassó, la casa veïna, convertint així la seva masia en una gran casa pairal.

En el segle XVIII la família Busquets es va traslladar al centre urbà, en una casa comunal que els hi va ser cedida per Josep Pla de Rosanes i que es trobava on actualment hi ha la joieria de Can Pous, la fruiteria Can Gravi, i la casa del costat, a la cantonada entre el carrer Banys i el carrer Samalús. Aquesta la van comprar l'any 1879. Quan tingueren el terreny en la seva possessió van fer construir una nova casa que seria anomenada can Busquets del Carrer.

La masia de Can Busquets, la que en contraposició a la del nucli urbà seria anomenada can Busquets de Pagès, va adquirir la masia de ca l'Espargaró, les terres de can Planell, edificacions i terres del Cogul i can Beia.

ALTRES

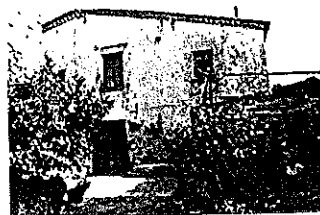

Can Busquets.

Portalada de can Busquets.

Paratge de can Busquets.

La masia de can Busquets.

BIBLIOGRAFIA

CUSPINERA, LI.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 445-456

MOLL, F. de B.: *Els llinatges catalans*, editorial Moll, segona edició, Palma de Mallorca, 1982.

La Doma

*El conjunt d'edificacions
de la Doma.*

LOCALITZACIÓ

Agafem la Carretera Nova, seguim el seu recorregut i creuem el pont que passa per sobre del riu Congost, seguim per l'avinguda Sant Esteve. Trobarem un primer carrer a mà esquerra, no l'agafem. Hem d'agafar la segona desviació a mà esquerra, seguir el camí de sorra i arribarem a l'Església i el cementiri de la Doma.

I a la vinya de la Garriga?

OBSERVACIONS

La Doma està formada actualment per tres edificacions o conjunts arquitectònics importants: l'església en si, la domeria (l'habitatge del domer) i el Cementiri Parroquial.

Per arribar a aquest conjunt arquitectònic cal passar abans per unes escales de pedra construïdes ara fa 500 o 600 anys. A mà dreta podrem observar la casa del domer, que està en molt mal estat de conservació. De l'església en podem destacar el campanar, amb teulada fortament inclinada amb forma piramidal, i la portalada de l'església, d'estil gòtic. Les parets són romàniques i podem observar que estan coronades de merlets.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Aquesta església va rebre el nom de la Doma per la següent tradició històrica: l'església era portada per dos sacerdots que es repartien per setmanes (setmana s'anomena *hebdomada* en llatí). Primerament hi havia el setmaner (*hebdomadari*) major, posteriorment anomenat rector, que s'ocupava de l'església dues setmanes i utilitzava l'altar major de Sant Esteve; segonament hi havia l'*hebdomadari* menor, anomenat posteriorment domer, que s'encarregava de l'església les dues altres setmanes i deia missa a l'altar menor de Sant Martí. L'església s'anomenava hebdomadària o domeria de Sant Esteve de la Garriga. Amb el pas dels anys se li va quedar el nom de la Doma.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Les primeres notícies que tenim de la Doma són de l'any 966, en un document en el qual s'entregava l'església de Sant Esteve de la Garriga i totes les altres esglésies que d'ella depenien a la Seu de Barcelona. Era l'antiga església parroquial de la Garriga.

De la Doma no en sabem ni la data de construcció, ni l'any en que fou fundada. Per les restes que s'han observat als voltants de l'Església podríem considerar que va ser edificada sobre les restes d'una vil·la romana tardana.

Més tard, l'any 1139, la Doma amb totes les seves capelles sufragaries (Sant Pere de Vallcàrcara, Sant Cristòfol de Montegües, Sant Pau de Montmany i Sant

Gervasi i Protasi de can Nualart) va ser donada per la Seu de Barcelona al monestir de Santa Maria de l'Estany.

Dins de la Doma hi trobem una obra gòtica molt important, el retaule de Sant Esteve Protomàrtir. Veure "Retaule de la Doma".

Al llarg de tots aquests ha anat patint molts canvis arquitectònics, ... fins arribar a tal i com la veiem avui en dia.

ALTRES

El campanar de la Doma.

*La casa del domer,
o domeria.*

*Parets coronades
de merlets.*

*Portalada d'entrada a
l'església.*

BIBLIOGRAFIA

CUSPINERA, Ll.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

HERNANDES, J.: *La Garriga. Guia turística.*, editorial Ajuntament de la Garriga, primera edició, La Garriga, 1990.

Retaule de la Doma

El retaule de la Doma.

LOCALITZACIÓ

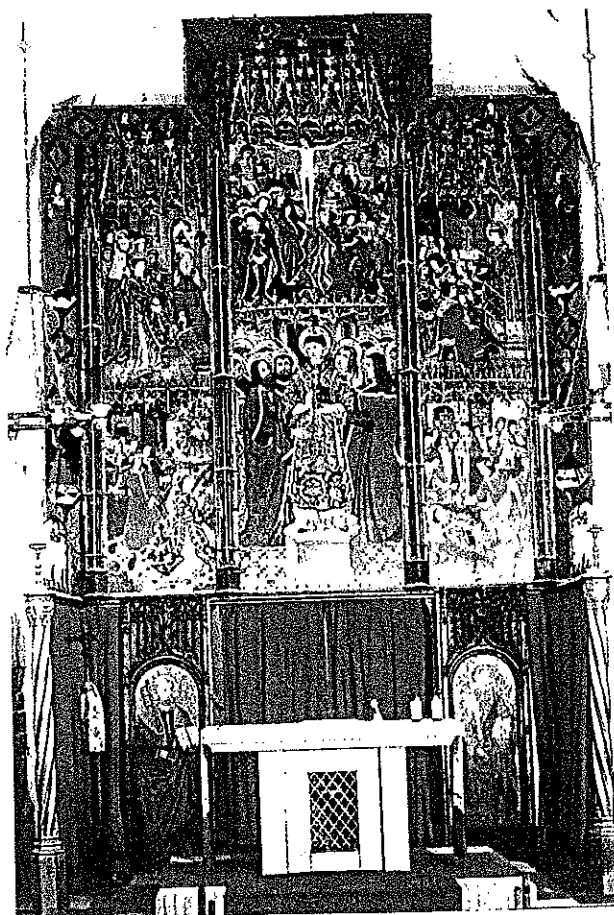
El retaule de la Doma es troba dins de l'església que en porta el mateix nom, la Doma. Veure "La Doma" per saber com arribar-hi.

OBSERVACIONS

La tècnica pictòrica emprada per la confecció del retaule gòtic de la Doma és la pintura al tremp sobre fusta d'àlber. Podem observar que el retaule està presidit per l'escena de la Crucifixió de Crist. Al centre podem veure-hi a Jesucrist clavat a la creu i als dos lladres que van crucificar juntament amb ell. A la banda esquerra de Crist hi ha pintats els personatges negatius: Caifàs, els soldats que es rifen el vestit de Jesús i el lladre dolent crucificat que lliura la seva ànima el dimoni; a la banda dreta, els positius: Santa Magdalena (la seva posició és curiosa: el seu cos està situat a la banda esquerra, però es veu la voluntat de passar a la dreta perquè està penedita de la seva actuació), la Mare de Déu, Sant Joan, altres santes, el lladre bo, Dimàs, que al expirar lliura la seva ànima a un àngel i un soldat que es penedeix de la seva actuació. A sota de l'escena de la crucifixió hi podem veure a Sant Esteve —el sant al qual el retaule està dedicat— envoltat dels apòstols. Als costats d'aquestes dues escenes principals en podem veure quatre més que ens parlen de fets que va protagonitzar Sant Esteve. D'esquerra a dreta i de dalt a baix, aquestes són les quatre escenes representades: Sant Esteve guareix un nen que tenia el dimoni a dins i li treu del cos, el Sant predicant a la sinagoga, el seu martiri (és apedregat) i quan troben el cos de Sant Esteve a prop de Jerusalem intacte, en una tomba cobert de flors.

A la part inferior, la predel·la, que està incompleta per culpa d'una mutilació que va sofrir durant el segle XVII, hi podem veure la representació de Sant Macari abat i Sant Miquel Arcàngel. A les portes laterals hi ha representat Sant Pau i Sant Pere.

Al guardapols hi ha la representació de l'anunciació, a la part central, on hi apareixen la verge Maria i l'àngel. Al costat esquerre hi ha un àngel amb una espasa, representa el guardià del regne. Al costat dret hi ha una santa màrtir que no ha pogut ésser identificada.

A la polsera esquerra hi ha representats el Sant metge Cosme i un bisbe de pontifical. A la polsera dreta hi ha representats el Sant metge Damià i un altre bisbe de pontifical.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Un retaule és un "conjunt de taules pintades o bé frontals de marbre, pedra, fusta o altres materials, que generalment representen escenes religioses, col·locat darrera de l'altar"(1).

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El retaule de la Doma data de l'any 1492 (estil gòtic) i està dedicat a Sant Esteve. Es creu que el seu autor va ser algú de la família Vergós o del seu taller. Els traçats, l'estil i les maneres de pintar el retaule ens poden fer pensar que el seu autor és Pau Vergós, amb la col·laboració d'algun aprenent del taller. També ens poden fer pensar que el seu autor és Rafael Vergós.

Arrel de la seva procedència hi ha dues hipòtesis:

- La primera, de Miquel Bardagil –professor d'Història i Història de l'Art – que apunta que el retaule va ser pintat en origen per la capella de Sant Esteve de la seu de Barcelona i va ser enviat a la Garriga quan els canonges van decidir canviar de retaule i posar-ne un altre a la seva capella. És la més probable.
- La segona, de Josep Maurí – veure "Josep Maurí i Serra" – que opina que el retaule de la Doma va ser un encàrrec dels garriguencs a la família Vergós, impulsats pel retaule que en aquells moments Pau Vergós estava pintant a Granollers.

També n'hi ha una altra que diu que va ser Maria de Luna, l'esposa de Martí l'Humà, que el va fer pintar com a ex-vot per la recuperació d'ella mateixa i el seu espòs als banys de la Garriga. Aquesta està gairebé descartada perquè entre la data de la seva estada a la Garriga (1400) i la data de construcció del retaule (1492) hi ha gairebé 100 anys de diferència i el segle XV va ser un segle molt agitat i dens.

ALTRES

Veure "Família Vergós".

Escenes del retaule:

Sant Esteve i els apòstols.

Sant Esteve predicant.

Crucifixió de Jesús i els dos lladres.

Martiri de Sant Esteve.

BIBLIOGRAFIA

- (1) DIVERSOS AUTORS: *Diccionari de la Llengua Catalana*, editorial

Enciclopèdia Catalana, tercera edició, tercera reimpressió, Barcelona, 1995, pàg. 1709.

BARDAGIL, M.; MAURÍ, J.: *La pintura gòtica catalana. El Retaule de la Doma.*, editorial Rourich, col·lecció Monografies Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1992.

HERNANDES, J.: *La Garriga. Guia turística.*, editorial Ajuntament de la Garriga, primera edició, La Garriga, 1990.

Can Surell i Cassart

Façana de can Surell, al carrer Centre nº33.

LOCALITZACIÓ

La casa de can Surell i Cassart es trobava situada a la banda nord del carrer Blancafort. Però aquesta casa es va enderrocar. De totes maneres la seva façana es va conservar i es va reconstruir al carrer del Centre, al número 33.

OBSERVACIONS

La façana del que havia estat can Surell està una mica modificada de l'original. La portalada, amb dovelles, conté l'escut on hi ha l'anagrama de Jesús. Podem observar una finestra rectangular molt espaiosa, que té un guardapols a la part superior. Més amunt podem veure-hi una altra finestra, aquesta més petita. La façana està revestida per sanefes esgrafiades de rombes. Al sòcol de la casa no hi ha sanefes, sinó que hi trobem un revestiment de pedra. La teulada és a dos vessants.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

En l'escut dels Surell hi apareix un peix, per això pensem que potser aquesta família venia de la costa. El seu nom pot ser una modificació del mot *surer*, que és un peix d'uns 40 cm., altrament anomenat balleta, amb el cos ovalat i que no es diferencia gaire del seu cap. És de color bru o oliva.

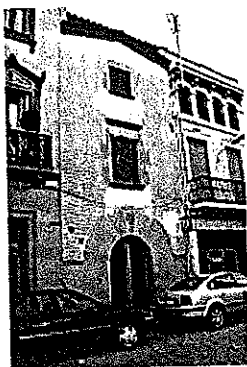
INFORMACIÓ HISTÒRICA

En el 1540 tenim la primera notícia d'aquest mas. Dona Toda de Centelles i de Carrós ven a carta de gràcia a Joan Cassart la casa on s'establiria. En el 1698 també es cita que els Surrrell i Cassart (parla de Pau Surell i Cassart) tenien en la seva possessió dos territoris anomenats la "Quintana de Dalt" i la "Quintana de Baix", en les quals se suposa que hi tenien conreus.

Però el 1788 Ramon Mallof Surell i Cassart, l'hereu de la casa, començà a vendre a carta de gràcia peces de terra de les seves propietats a els Rosselló de can Terrés. Quan l'hereu de can Surell i Cassart va morir, l'any 1809, els Rosselló ja tenien fins hi tot peces de terra del mateix mas. L'hereu, anomenat Ramon, va deixar només una filla i ja no hi ha registrada cap mena de continuïtat en el mas.

Aquesta casa estava situada al carrer de Blancafort de la Garriga i l'any 1929 va ser reproduïda en un carrer del Poble Espanyol de Barcelona. L'any 1950 va ser derruïda, encara que se'n va conservar la façana i va ser reconstruïda en una casa del carrer del Centre, en el número 33.

ALTRES

*Façana al carrer Centre
de can Surell i Cassart.*

*Façana (carrer Blancafort)
de can Surell i Cassart.*

BIBLIOGRAFIA

CUSPINERA, Ll.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 414-416

DIVERSOS AUTORS: *Índex electrònic de la Gran Enciclopèdia Catalana*, CD-ROM interactiu, editorial Enciclopèdia Catalana, primera edició, Barcelona, 1997.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Ca n'Oliveres

Plaça de Can Dachs. Aquí hi havia ca n'Oliveres.

LOCALITZACIÓ

Ca n'Oliveres, mas ja desaparegut, es trobava en l'actual cèntrica plaça de Can Dachs.

OBSERVACIONS

No podem fer una descripció arquitectònica de l'edifici, al haver estat enderrocat.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Segons J. Maurí, els propietaris d'aquest mas provenien de la família de ca n'Oliveres de Montmany, un mas situat al terme municipal de Figaró-Montmany.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

La primera referència que tenim de ca n'Oliveres data de l'any 1519, quan Pere Rosselló de Munt atorga un establiment a favor de Jaume Oliveres en el lloc que avui coneixem com la plaça de can Dachs.

El patrimoni dels Oliveres va anar augmentant, tot i els petits entrebancs que la família va anar patint. Sobre l'any 1617 Miquel Oliveres va morir i els seus fills, els hereus de les seves propietats encara eren menors d'edat. Però no per això la casa se'n va ressentir, sinó tot el contrari. L'oncle canonge dels fills de Miquel Oliveres, Antic Tomàs Oliveres es va fer càrrec dels nens, com a tutor legal, i es va encarregar que el seu patrimoni creixés considerablement.

Però a principis del segle XVIII s'extingí la línia masculina de ca n'Oliveres. La filla de l'últim hereu, anomenada Margarida Oliveres Torra, va contraure matrimoni amb Francesc Blancafort del Molí i aleshores, al ser ell l'hereu dels Blancafort i ella la pubilla dels Oliveres, les dues cases es van unir.

Veure "Can Dachs" per seguir la història de les dues famílies unides i de com els Dachs van entrar a ca n'Oliveres.

ALTRES

Veure "Can Dachs".

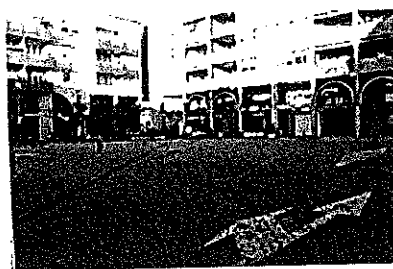
BIBLIOGRAFIA

CUSPINERA, LI.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 492-494

Can Dachs

Plaça de Can Dachs. Aquí hi havia l'antiga masia.

LOCALITZACIÓ

La masia de can Dachs es trobava just al centre del poble, on ara hi ha la Plaça que en porta el seu mateix nom.

OBSERVACIONS

El tres de desembre de 1975 la masia de can Dachs va ser enderrocada. El projecte inicial era de construir-hi habitatges plurifamiliars. Però l'Ajuntament es va apropiat d'una part del solar un cop la finca va ser derruïda i allí va habilitar-hi l'actual plaça de Can Dachs.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El cognom Dachs va arribar a la Garriga amb Josep Dachs Prat, provinent de Gurb. De totes maneres és un cognom germànic, provinent de *daco* o *dago*, que volen dir dia o claror.

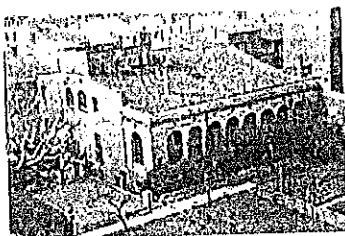
INFORMACIÓ HISTÒRICA

Veure prèviament "Ca n'Oliveres".

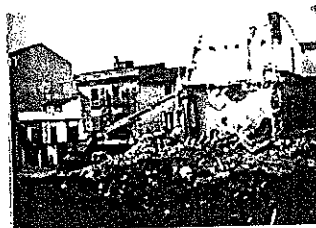
Les famílies Oliveres i Blancafort han unit els seus patrimonis. La línia successòria continua sense cap mena d'entrebanc, és més, amb algun personatge una mica curiós. És el cas de Jaume Vilar Blancafort (s. XVIII), que es casà amb Teresa Argila Avancó, morí als 34 anys i tingué ni més ni menys que catorze fills.

El 1825 l'hereva de la casa, Maria-Teresa Vilar i Desvilar, es casà amb Josep Dachs Prat. D'aquesta manera ca n'Oliveres passà a anomenar-se can Dachs.

ALTRES

La masia de can Dachs (nota 1).

Abatiment de la masia de Can Dachs, 1975 (nota 2).

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "La Garriga. Crònica d'una destrucció", citat en la bibliografia.

Nota 2: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

MOLL, F. de B.: *Els llinatges catalans*, editorial Moll, segona edició, Palma de Mallorca, 1982.

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp.494-495

CUSPINERA, Ll.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Gallicant

Casa molt antiga de Gallicant, reformada.

LOCALITZACIÓ

El barri de Gallicant es troba a les afores de la Garriga, tocant al terme municipal de Figaró-Montmany. Per accedir-hi cal agafar la C-17 en direcció Vic i deixar-la a la sortida que indica Figaró. Un cop allí ens trobarem amb una rotonda. Hem de sortir per la última desviació possible, en direcció altra vegada cap a la Garriga. Passarem les Piscines Municipals, farem un revolt i just a mà dreta veurem la barriada de Gallicant.

OBSERVACIONS

El barri de Gallicant consta de pocs habitatges, repartits en dos carrers. Molts d'aquests han estat molt modificats dels originals, se n'han construït de nous i alguns no són habitats més que per estiuejants, que hi venen a passar les festes. Just al costat del barri hi ha el Casino de Figaró.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

De l'origen del nom de Gallicant hi ha quatre hipòtesis:

- a) Provenient de l'aviram, de l'animal anomenat gall. Aquesta hipòtesi és bastant dubtosa.
- b) Que vingui de l'arrel àrab *ka/*, que vol dir pedra, castell.
- c) L'explicació llegendària diu que Gallicant va rebre aquest nom pels següents motius: els habitants de Montmany baixaven a sentir missa a la Garriga. Per tal de poder-hi arribar havien de passar pel barri de Gallicant. Abans d'arribar-hi, però, s'aturaven a la Miranda (a sobre mateix del barri en qüestió) i podien veure perfectament Gallicant. Si en trobar-se allà, cantava el gall, sabien que no arribarien tard a missa. Per aquest motiu van anomenar al barri Gallicant.
- d) Una altra explicació llegendària és que al lloc hi havia una pedra, en la qual si t'hi donaves un cop de cap senties a cantar el gall del mal que feia.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Sempre hi ha hagut moltes disputes entre la Garriga i Figaró per la pertinença del barri a una o altra població. Fins hi tot els seus habitants no saben ben bé a on pertanyen. La veritat és que estan molt més a prop de Figaró que de la Garriga, però el barri pertany a aquest últim terme municipal.

ALTRES

Carrer del barri de Gallicant.

Una altra foto del mateix carrer.

*El "carrer de darrera"
(anomenat així popularment).*

Una altra foto del mateix carrer.

BIBLIOGRAFIA

MOREU-REY, E.: *Els nostres noms de lloc*, editorial Moll, primera edició, Palma de Mallorca, 1982.

Oral: Rosa Puig Mas
Joan Hernandes

Can Pellicer Cors

LOCALITZACIÓ

La casa de can Pellicer Cors es trobava a la part de tramuntana (nord) de la plaça de l'Església. Ara ja no en queda res perquè va ser enderrocada per a construir-hi nous edificis d'habitatges.

OBSERVACIONS

No es pot descriure arquitectònicament, ja que va ser derruïda.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El cognom Pellicer pot venir del substantiu *pellisser*, que és l'home que treballa amb pells i les ven.

El cognom Cors ve de Montornès del Vallès. De totes maneres, Cors pot provenir del substantiu *cort*, *cohort* en llatí tardà. Una cort és un tancat on, en una casa rural, s'hi tanca el bestiar i hi tenen menjadores, abeuradores i jaços.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

La primera notícia que tenim dels Pellicer és de l'any 1381, en la qual Huguet de Burriana donà a Pere Pellicer, el seu cunyat, les terres on va emplaçar el seu habitatge. Amb els anys, la família Pellicer va anar augmentant les seves possessions. El segle XVI va ser l'edat d'or d'aquesta família, en el qual el seu esplendor econòmic va ser molt gran.

Passaren els anys i el 1618 esdevingué hereva de la casa Caterina Pellicer. Aquesta es casà amb Jaume Cors, de Montornès del Vallès. D'aquesta manera, els Cors entraren a can Pellicer, passant-se a anomenar la casa can Cors (o can Pellicer Cors).

ALTRES

No hi ha fotos d'aquesta casa.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 496-506

DIVERSOS AUTORS: *Índex electrònic de la Gran Enciclopèdia Catalana*, CD-ROM interactiu, editorial Enciclopèdia Catalana, primera edició, Barcelona, 1997.

MOLL, F. de B.: *Els llinatges catalans*, editorial Moll, segona edició, Palma de Mallorca, 1982.

Can Borrell

La masia de can Borrell.

LOCALITZACIÓ

A la Garriga hi ha dues masies que porten el nom de Can Borrell, la de can Borrell d'Amunt i la que es diu pròpiament can Borrell. Es troben cada una a un costat de la C-17. S'ha de passar el bosc dels Pinetons (altrement anomenat el bosc de Can Borrell) i immediatament ens trobarem amb la masia de can Borrell. Per anar a la d'Amunt hem de travessar la C-17 i seguir un carrer anomenat Castanyers fins al fons. Aquesta masia es troba just al costat del C.E.I.P. Pinetons.

OBSERVACIONS

Can Borrell no té cap mena de particularitat, a les fotos podem observar que ha estat molt canviada de com deuria ser abans.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El cognom Borrell pot provenir del llatí *burrellus*, que vol dir vermellós. També vol dir botxí.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

De la masia de can Borrell no n'hem trobat informació històrica.

ALTRES

La masia de can Borrell.

BIBLIOGRAFIA

MOLL, F. de B.: *Els llinatges catalans*, editorial Moll, segona edició, Palma de Mallorca, 1982.

Oral: Joan Hernandes

Can Parera de Pimar

Can Parera de Pimar.

LOCALITZACIÓ

Hem d'agafar la carretera de l'Ametlla i anar a buscar el camí de Puiggraciós. Ens trobarem tot pujant amb un desviament a la dreta que indica "Ermita de Sant Nicolau". No l'hem d'agafar. El següent desviament a mà dreta posa "Camino Particular". Hem d'agafar-lo. El distingirem perquè és de sorra i té un pendent pronunciat. Si el seguim arribarem a can Parera de Pimar.

OBSERVACIONS

La casa de can Parera de Pimar és la més elevada de la Garriga. El cos central de la casa és més alt que els laterals. Destaquen quatre finestres amb marc de pedra, la portalada, amb dovelles, i la finestra central.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El mot *Parera* fa referència al perer, que és l'arbre que dona com a fruit peres. El mot *Pimar* es refereix probablement a un conjunt de pins, un pinar. Se li va afegir aquest epítet a la casa durant el segle XVII, per tal de diferenciar-la de can Parera de la Pinyonera, altrament anomenada can Grau.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El 1641 Esteve Parera va començar a recollir la història de la casa en un llibre. D'aquest en podem extreure força coses curioses. La primera és que els maridatges sempre es feien mitjançant capítols, i la segona és que la dona en casar-se sempre prenia el cognom de l'home.

Pel que fa a la història de la casa, no hi ha cap més fet remarcable.

ALTRES

Finestra central de la casa.

Portalada d'entrada a la casa.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp.507-508

DIVERSOS AUTORS: *Índex electrònic de la Gran Enciclopèdia Catalana*, CD-ROM interactiu, editorial Enciclopèdia Catalana, primera edició, Barcelona, 1997.

Oral: Joan Hernandes

Can Raspall

Can Raspall (nota 1).

LOCALITZACIÓ

Can Raspall es troba situat davant de la Plaça de Santa Isabel, al número 40 del carrer Banys.

OBSERVACIONS

Can Raspall és el nom que prengué can Mayol després de les reformes que es practicaren a l'edifici. De la seva façana en podem destacar:

- els dos finestrals gòtics encarats a la plaça, recuperats de l'antic edifici.
- la filera d'arcades que es troben a la part golfada de la casa. Les que donen a la plaça de Santa Isabel ja es trobaven a l'edifici original.
- les dues finestres-espitlleres.
- dues finestres amb arc de punt d'ametlla.
- la teiera de ferro que es troba a la cantonada de la casa.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Aquesta casa prengué aquest nom ja que l'arquitecte que la reformà es deia Manuel Raspall. La casa passà a anomenar-se com el cognom de l'arquitecte.

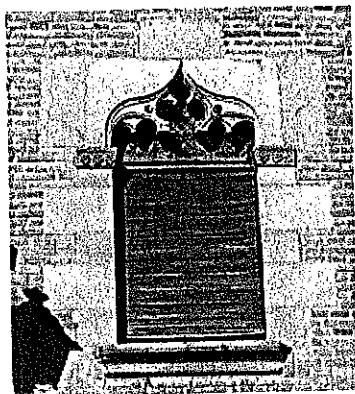
INFORMACIÓ HISTÒRICA

Manuel Raspall i Mayol era fill de can Mayol i la seva mare era en aquells moments la propietària de la casa. El que feu l'arquitecte va ser reformar la casa materna. La va enderrocar tota i la va reconstruir seguint un estil neogòtic.

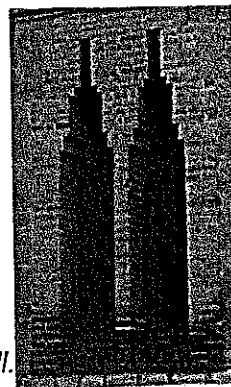
Veure informació històrica de "Can Mayol".

ALTRES

Els dissenys interiors (vitalls, distribució d'estances...) també són obra de Raspall. Podem observar la seva majestuositat.

Finestra de can Raspall.

*Espitlleres de la
façana de can Raspall.*

Interiors de can Raspall (nota1).

*Menjador de
can Raspall (nota 1).*

Nota 1: Totes aquestes fotos pertanyen al llibre "M.J. Raspall, arquitecte (1877-1937)", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

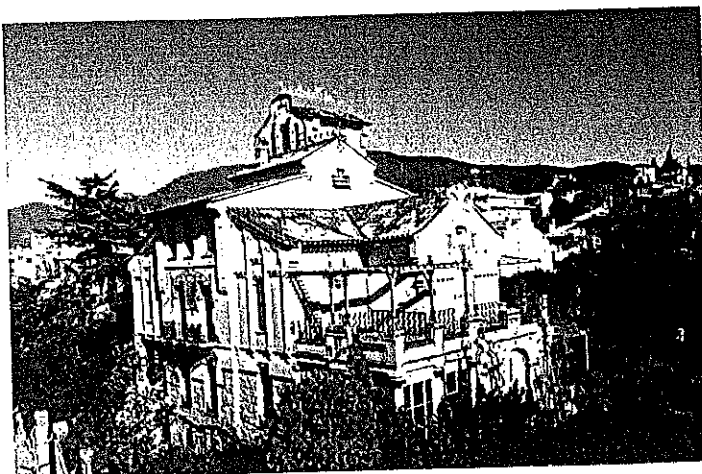
CUSPINERA, LI.: *Manifestacions de l'Art Modernista a la Garriga (1900-1912)*, editorial Rourich, col·lecció Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1988.

DIVERSOS AUTORS: *M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)*, catàleg de l'exposició realitzada al Centre Cultural de la Fundació la Caixa a Granollers del 12 de març a l'11 de maig de 1997, editorial Fundació la Caixa, primera edició, Barcelona, 1997.

CUSPINERA, LI.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

Casa Juli Barbey

*La casa Juli Barbey,
vista des de l'aire.*

LOCALITZACIÓ

La casa de Juli Barbey té dues entrades, una per el Passeig, número 5 -just al principi- i una al carrer Figueras, número 48.

OBSERVACIONS

Aquesta casa forma part de la quarta mansana edificada segons els projectes arquitectònics de Raspall i és coneguda com a Mansana Raspall. L'any 1997 va ser declarada Bé Cultural d'Interès Nacional per la Generalitat de Catalunya.

Aquesta mansana va ésser edificada entre 1910 i 1913, en la primera etapa modernista de Raspall (modernisme d'avantguerra). Està formada per la casa de Juli Barbey, "La Torre Iris", "La Bombonera" i la casa d'Antoni Barraquer.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

La casa rep aquest nom perquè el propietari que se la va fer construir es deia així.

*Es pot explicar l'antropònim,
com dir el títol del treball.*

INFORMACIÓ HISTÒRICA

La casa de Juli Barbey i Poinard va ser edificada el 1910, la primera de l'abans esmentada mansana. És l'edifici modernista més important del poble de la Garriga i un dels més importants fora de les àrees metropolitanes de Catalunya per les seves dimensions i riquesa arquitectònica.

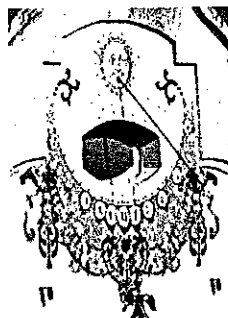
Degut a la seva recent edificació no té una història remarcable al darrer. Però si que val la pena destacar les característiques arquitectòniques de la seva façana:

- cal fixar-se amb la tanca de la casa, composta per paredats amb diversos pilars -coronats per capitells- i les reixes i les portalades d'accés de ferro treballades a cop de fuet.
- el jardí majestuós, enriquit per diverses fonts, jardineres, escales, ...
- la torre mirador amb teulada de dos vessants i teula àrab, que té la planta rectangular.
- Les teulades, totes elles cobertes amb teules vidriades de color caramel, verd i marró.
- La xemeneia de planta quadrada, també recoberta de ceràmica vidriada de diferents colors.
- El dos mosaics de la casa: el que representa un rellotge de sol (amb un sol rialler i diversos motius florals) i el que representa l'escena típicament catalana de la mort del drac en mans del cavaller Sant Jordi. Per planificar aquests dos mosaics, Raspall es va valer de l'ajuda del mosaïcista Lluís Bru.

ALTRES

Podem observar a les fotos que l'interior també és molt impressionant, sobretot la llar de foc del menjador, el llum, el vestíbul i l'escala central, els vitralls, els mosaics,

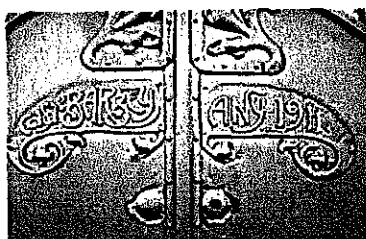
...

Rellotge de sol de la façana de la casa Barbey.

Mosaic que representa Sant Jordi a la façana.

Porta amb el nom gravat de la casa.

Interior de la casa Juli Barbey (nota 1).

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

CUSPINERA, LI.: *Manifestacions de l'Art Modernista a la Garriga (1900-1912)*, editorial Rourich, col·lecció Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1988.

DIVERSOS AUTORS: *M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)*, catàleg de l'exposició realitzada al Centre Cultural de la Fundació la Caixa a Granollers del 12 de març a l'11 de maig de 1997, editorial Fundació la Caixa, primera edició, Barcelona, 1997.

CUSPINERA, LI.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

La Bombonera

La Bombonera.

LOCALITZACIÓ

"La Bombonera" es troba situada al principi del Passeig, en el número tres. Forma part de la quarta Mansana Raspall, i per tant l'arquitecte que la va projectar va ser Manuel Raspall i Mayol.

OBSERVACIONS

De la façana principal de "La Bombonera" en podem destacar:

- La seva estructura consta de soterrani, planta baixa i pis.
- La coberta, que és a dos vessants i amb teula àrab.
- La galeria poligonal de la façana de ponent (la que no dona al Passeig), en la qual es poden distingir dues parts: la que correspon a la part soterrada de la casa i que està oberta, en forma de porxo; i la que correspon a la planta baixa de la casa, que està tancada i forma part de l'habitatge.
- Les tonalitats que Raspall usa per a la casa, en les ceràmiques, les escales, ... Utilitza un joc de verds i blancs.
- La tanca de la casa, consistent en un sòcol de paredat, una reixa de ferro treballada a cops de fuet i la porta, també de ferro, en la qual es poden observar motius vegetals.
- El fanal de ferro forjat que es troba al peu de l'escala d'accés.
- La torrassa, construïda aproximadament el 1912.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

No hem trobat el seu origen etimològic. 7

INFORMACIÓ HISTÒRICA

La casa de "La Bombonera" va ser construïda l'any 1910 i, per tant és una torre modernista. Va ser construïda per una senyora anomenada Cecília Reig i Argelagós i es tractava d'una casa d'estiueig. El 1912 el mateix arquitecte, Manuel Raspall, va fer el projecte de transformació de la casa, afegint-hi una planta pis pel cantó que no dona al Passeig i incorporant una torre, dins de la qual hi ha l'escala per accedir al pis. Aquesta modificació naturalment es va dur a terme.

ALTRES

*Escala d'accés i fanal
de ferro forjat.*

*Façana de ponent
de la casa (nota 1).*

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

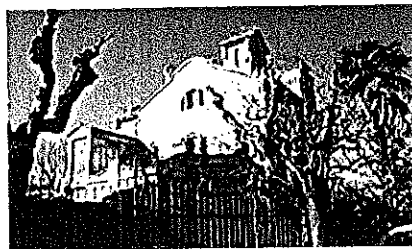
CUSPINERA, LI.: *Manifestacions de l'Art Modernista a la Garriga (1900-1912)*, editorial Rourich, col·lecció Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1988.

DIVERSOS AUTORS: *M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)*, catàleg de l'exposició realitzada al Centre Cultural de la Fundació la Caixa a Granollers del 12 de març a l'11 de maig de 1997, editorial Fundació la Caixa, primera edició, Barcelona, 1997.

CUSPINERA, LI.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

Torre Iris

La Torre Iris.

LOCALITZACIÓ

La "Torre Iris" es troba situada a l'inici del Passeig, al número 1, i forma part de la quarta Mansana Raspall. Una de les seves façanes dóna al carrer Figueras.

OBSERVACIONS

De la Torre Iris en podem destacar les següents particularitats arquitectòniques:

- La seva estructura consta de soterrani, planta baixa, primer pis i golfes.
- El seu torreó-mirador, recobert amb teula àrab. Ens podem fixar en els motius florals i geomètrics que l'adornen.
- La teulada del cos principal, que podrem observar que és feta amb teula àrab i a dos vessants.
- Els constants motius florals i geomètrics repartits per les façanes, el torreó i les baranes de ferro.
- El joc de colors que té: s'han utilitzat tons crema, groc i blanc.
- El balcó de la façana nord de l'edifici.

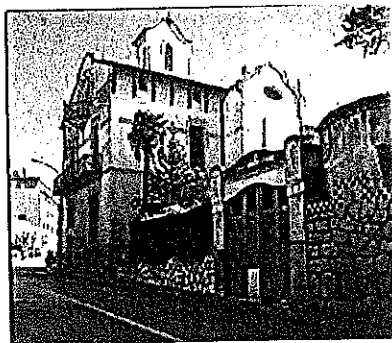
ORIGEN DEL TOPÒNIM

No hem trobat el seu origen etimològic.

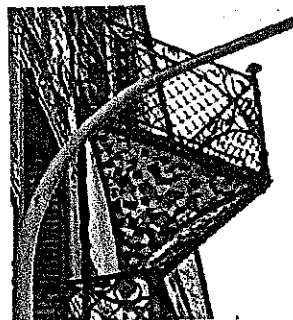
INFORMACIÓ HISTÒRICA

La torre Iris va ser construïda el 1910 seguint els plànols projectats per l'arquitecte Manuel Raspall. També va ser per encàrrec d'una senyora anomenada Cecília Reig, la mateixa de "La Bombonera". Els entesos en arquitectura consideren que aquesta és l'obra més elegant de Manuel Raspall.

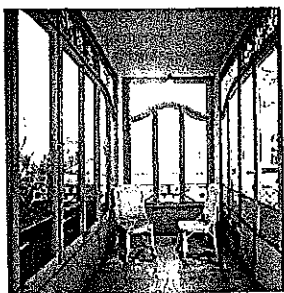
ALTRES

La Torre Iris (nota 1).

Balcó de la casa.

Galeria interior de la Torre (nota 1).

Una altra foto de la casa.

Nota 1: Aquestes fotos pertanyen al llibre "M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

CUSPINERA, LI.: *Manifestacions de l'Art Modernista a la Garriga (1900-1912)*, editorial Rourich, col·lecció Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1988.

DIVERSOS AUTORS: *M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)*, catàleg de l'exposició realitzada al Centre Cultural de la Fundació la Caixa a Granollers del 12 de març a l'11 de maig de 1997, editorial Fundació la Caixa, primera edició, Barcelona, 1997.

CUSPINERA, LI.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

Casa Josep Barraquer

Casa Josep Barraquer.

LOCALITZACIÓ

Es troba a l'inici del Passeig, al número 7. Forma part de la quarta Mansana Raspall.

OBSERVACIONS

De la casa modernista del doctor Josep Barraquer en podem destacar els següents trets:

- La seva estructura és de planta baixa, pis i golfes.
- Té un torreó-mirador, que sobresurt de l'edificació. Podem observar que té la teulada a quatre vessants i que a dalt de tot està coronat amb una reixa de ferro treballada a cops de fuet.
- La teulada, que és a dos vessants.
- La sanefa vidriada a la part baixa de la casa, blanca i blava.
- La tanca de la casa, una part de paredat recoberta a la part més alta de trencadís i l'altra part de ferro, treballat a cops de fuet, amb motius florals que reposen sobre uns pilars de trencadís.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

La casa rep aquest nom perquè va ser construïda pel doctor Barraquer i va prendre el nom del propietari.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Aquesta casa modernista va ser construïda el 1912 i, com hem dit abans, forma part de la Mansana Raspall. El doctor Barraquer, el propietari, va encarregar els plànols i els projecte de l'edificació a Manuel Raspall. De les cases de la Mansana Raspall, segons Lluís Cuspinera, aparellador i arquitecte estudiós del modernisme a la Garriga, la casa del Dr. Barraquer és la obra que més s'allunya del modernisme per la seva decoració i aparença de les façanes. Ens diu que la seva construcció es troba just al final de la primera etapa arquitectònica de Manuel Raspall, el modernisme d'avantguerra (veure "Manuel Raspall i Mayol").

ALTRES

No és molt clar quin era el nom del doctor propietari de la casa, ja que en les tres fonts consultades consten tres noms diferents: Antoni, Joaquim i Josep.

Nota 1: Aquestes fotos pertanyen al llibre "M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)", citat a la bibliografia.

Façana nord de la casa
Josep Barraquer (nota 1).

Pilar on s'observa
el joc de colors
blanc-blau.

Façana de ponent de la
casa (nota 1).

BIBLIOGRAFIA

CUSPINERA, LI.: Manifestacions de l'Art Modernista a la Garriga (1900-1912), editorial Rourich, col·lecció Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1988.

DIVERSOS AUTORS: M. J. Raspall, *arquitecte (1877-1937)*, catàleg de l'exposició realitzada al Centre Cultural de la Fundació la Caixa a Granollers del 12 de març a l'11 de maig de 1997, editorial Fundació la Caixa, primera edició, Barcelona, 1997.

CUSPINERA, LI.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

Casa Sebastià Bosch

Casa Sebastià Bosch.

LOCALITZACIÓ

Aquesta casa es troba situada al Passeig, al número 97 i fa cantonada amb el carrer Cast Oliver.

OBSERVACIONS

D'aquesta casa modernista en podem destacar les següents característiques:

- La seva estructura és de soterrani, planta baixa i pis.
- Podem observar que la seva teulada és a quatre vessats i utilitza teula plana.
- Les jardineres que es troben als ampits de les finestres.
- El joc de colors que utilitza en aquesta obra: tonalitats marrons, grogues i blanques.
- Les seves façanes són planes i podem observar que estan recolzades sobre un sòcol de paredat.
- El balcó. El seu suport, que enllaça amb la barana, és de ferro forjat treballat a cops de fuet. A la part de sota hi podem observar trencadís amb dibuixos geomètrics

ORIGEN DEL TOPÒNIM

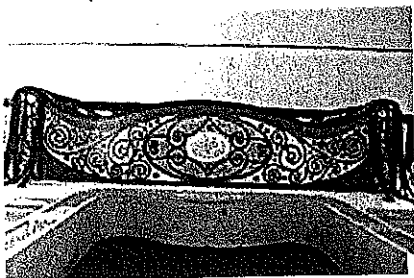
Aquesta casa va rebre el nom del promotor o propietari que la feu construir, en aquest cas Sebastià Bosch.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

La casa de Sebastià Bosch fou construïda el 1912 i el seu arquitecte va ser Manuel Raspall. No forma part de cap de les sis Mansanes Raspall existents a la Garriga, és una casa aïllada d'aquestes. Cal no confondre-la amb la casa també de Sebastià Bosch que es troba al carrer Ramon Pascual número 48, de la qual Manuel Raspall també en fou l'arquitecte.

ALTRES

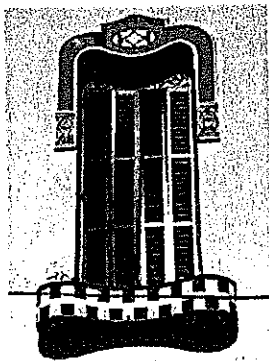
En les fotos interiors podem observar l'interessant treball amb els vitralls de les vidrieres, amb dibuixos geomètrics.

Sotabalcó de la casa de Sebastià Bosch.

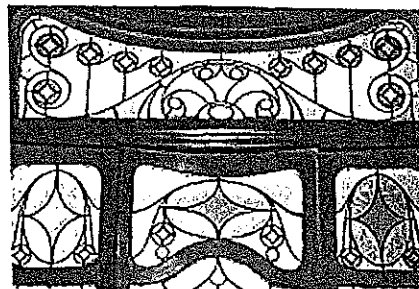

Casa Sebastià Bosch.

Finestra amb jardinera.

*Vitrall interior
(nota 1).*

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

CUSPINERA, LI.: *Manifestacions de l'Art Modernista a la Garriga (1900-1912)*, editorial Rourich, col·lecció Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1988.

DIVERSOS AUTORS: *M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)*, catàleg de l'exposició realitzada al Centre Cultural de la Fundació la Caixa a Granollers del 12 de març a l'11 de maig de 1997, editorial Fundació la Caixa, primera edició, Barcelona, 1997.

CUSPINERA, LI.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

Font de Can Santa Digna

La font de Can Santa Digna.

LOCALITZACIÓ

La font de Can Santa Digna es troba situada al carrer Calàbria, a l'alçada del número 104.

OBSERVACIONS

Aquesta font és d'estil modernista i juga principalment amb els colors blanc i blau. A la part superior hi podem observar un llum de ferro forjat treballat a cop de fuet. A ambdós laterals hi podem observar una jardinera. Al centre de la font hi ha representat geomètricament un rostre, amb dos ulls en forma de botons ceràmics. La seva forma és sinuosa i bella.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

S'anomena popularment font de Can Santa Digna perquè es trobava davant de la casa que porta aquest nom.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Aquesta font va ser construïda l'any 1915, amb l'objectiu de facilitar l'accés i el repartiment de l'aigua potable a la Garriga. El seu arquitecte va ser Manuel Raspall.

L'any 2001 va ser restaurada per iniciativa de l'Ajuntament de la Garriga.

ALTRES

Observeu els petits detalls del rostre geomètric.

BIBLIOGRAFIA

CUSPINERA, LI.: *Manifestacions de l'art modernista a la Garriga (1900-1912)*, editorial Rourich, col·lecció Monografies Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1988.

Tríptic lliurat a l'exposició realitzada sobre la font de Can Santa Digna.

Accidents geogràfics

Riu Congost

El riu Congost.

LOCALITZACIÓ

El riu Congost travessa la Garriga en direcció nord-sud. Els ponts que creuen el riu són:

- El de Can Palau.
- El del Barri de Querol
- Els del Passeig Congost, un a l'alçada del carrer Moranta i els altres dos a l'alçada del carrer de la Doma.
- El pont de Can Noguera.
- El de la Carretera de l'Ametlla.

OBSERVACIONS

És un riu del sistema Mediterrani català, que quan conflueix amb la riera de Mogent dona origen al riu Besòs. Talla la serralada pre-litoral i la depressió del Vallès en direcció nord-sud.

El riu Congost neix al peu de Sant Cugat de Gavadons, a 1045 m. d'alçada i té 41 km. de llarg i 223 km² de conca. Els seus afluents són: a la plana de Vic, les rieres de Vall-Ilosera i del Martinet, i al Vallès, la riera de Corró o de Carbonell i la de l'Avencó.

El cabal del riu Congost sol ésser de 0.56 m³/s. Durant els mesos de març, maig i desembre és quan sol portar més aigua i a l'agost i el febrer quan en porta menys.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Congost vol dir pas estret entre muntanyes. Ve del llatí *congestus*, que és una contracció de l'adjectiu *coangustus*, -a, -um, que vol dir estret. Així doncs, podem deduir que aquest riu es diu així perquè el seu curs estret talla les muntanyes de la serralada pre-litoral.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El riu Congost ha estat l'eix motriu de la urbanització de la Garriga. Els primers masos que es van construir en aquest poble es van instal·lar estratègicament al costat del riu, per tal de tenir aigua per al seu consum personal i per regar els camps. A més a més les terres eren fèrtils al voltant del riu. Així, seguint el seu curs, es va anar formant la Garriga. I a la seva vall, si us hi fixeu, veureu que hi ha construïdes la carretera i el ferrocarril que uneixen Barcelona-Vic-La Cerdanya. La *via Ausa* dels romans ja seguia aquest traçat.

En la història del riu Congost són remarcables les crescudes que va protagonitzar les següents dates:

- El 9 d'Abril de 1643.

- El 23 de Setembre de 1874.
- Entre el 14 i el 18 de Gener de 1898.
- El 25 de Febrer de 1944.
- El 10 d'Octubre de 1994.

ALTRES

El riu Congost.

BIBLIOGRAFIA

DIVERSOS AUTORS: *Geografia general dels Països Catalans*, editorial Enciclopèdia Catalana, volum 2, Barcelona, 1992.

BRUGUERA, J.: *Diccionari etimològic*, editorial Enciclopèdia Catalana, primera edició, Barcelona, 1996.

Rec Monar

Placa del Passatge Monar.

LOCALITZACIÓ

El Rec Monar recorre la Garriga i dona aigua a gairebé tots els pagesos de la zona.

OBSERVACIONS

Actualment a la Garriga hi ha un carrer en honor del Rec Monar, anomenat Passatge del Rec Monar. És un petit carreró, molt estret situat paral·lelament al carrer Llerona i al carrer Consell. A una punta es veu tallat pel carrer Pere Fuster i a l'altra pel carrer La Doma.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El topònim Monar és, de fet, una abreviació del mot "moliner". Rebé aquest nom ja que la seva funció principal era la d'alimentar el Molí de Blancafort, situat a l'entrada de la Garriga. La resta d'aigua que baixava pel rec era aprofitada pels pagesos per tal de regar.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El Rec Monar va tenir i té força importància dins el poble de la Garriga. En tenim les seves primeres notícies l'any 1422. La seva funció era proveir d'aigua als molins de la població (n'hi havia hagut, a més a més del de Blancafort del Molí, a Can Palau, a Can Caselles, el de Borina, a Can Noguera i a Can Vinyals). Això indica la probable importància de producció farinera a la Garriga.

ALTRES

El Passatge del rec Monar.

Una altra foto del mateix passatge.

BIBLIOGRAFIA

OLIVER, J.: "El molí feudal de Blancafort de la Garriga (I i II)" dins *Analecta d'Història Garriguenca*, números 2 (Abril-Juny de 1995) i 3 (Juliol-Setembre de 1995), 1995, La Garriga, pp.3-6; pp.9-12.

Oral: Joan Hernandes

Torrent de la Sínia

Placa del carrer Torrent de la Sínia.

LOCALITZACIÓ

El torrent de la Sínia és actualment el nom d'un carrer que es troba situat molt a prop de la plaça de l'Església. Aquest carrer es veu limitat per aquesta i per el Passeig Congost i el travessen el carrer Figaró i la Carretera Nova.

OBSERVACIONS

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Una sínia és una màquina que serveix per elevar aigua i està formada per dues rodes que giren a partir de tracció animal, aquest va rotant i produeix que la sínia funcioni. El substantiu "sínia" ve del mot àrab *sāniya*, que vol dir molí, sínia.

Al llarg del temps aquest torrent ha tingut diferents noms: del Fiol, de l'Alem, de les Toies, de la Mesquita i finalment de la Sínia.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El Torrent de la Sínia era originalment el que el seu nom indica: un Torrent que anava a desembocar al riu Congost. Passava per darrera de l'actual estació, per sota del pont que travessa la via, per davant de l'actual Banc de Bilbao, seguia pel Passeig dels Til·lers, per on ara hi ha el carrer que en porta el seu nom i desembocava al riu Congost.

ALTRES

El carrer Torrent de la Sínia.

Una altra foto del mateix carrer.

BIBLIOGRAFIA

Oral: Santiago Cucurella

Joan Hernandes

MORAN, J.; RABELLA, J.: *Diccionari etimològic manual*, Edicions 62, col·lecció El Cangur Dictionaris, primera edició, Barcelona, 1999.

Carrers

El Carrer Major

El carrer del Centre.

LOCALITZACIÓ

És el carrer que travessa la Garriga de punta a punta pel seu interior i que es subdivideix en tres parts: el carrer Banys, el carrer del Centre i el carrer Calàbria. Per tal de passar-hi heu d'entrar al poble com si vinguéssiu de Granollers (per la C-17a en direcció Vic) i seguir tot recte en comptes de girar a l'esquerra a la primera bifurcació.

OBSERVACIONS

És la principal via urbana de l'interior del poble de la Garriga. Abans era l'antic camí de Barcelona, que travessant el Congost unia Osona i el Vallès. No respecta ben bé el traçat d'aquest camí, ja que al llarg dels anys s'ha anat reformant. És per la nostra situació ("al mig del camí") que sempre s'ha dit que la Garriga és un lloc de pas.

Actualment, és el carrer on es desenvolupa gairebé tota la vida social i cultural de la Garriga.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Suposem que es diu carrer Major, o Gran, perquè durant molts anys al llarg de la història va ser l'únic carrer que travessava la Garriga de punta a punta. Per aquest motiu imaginem que era el carrer més gran i més important i va rebre aquesta denominació.

La primera part d'aquest carrer, el carrer Banys, s'anomena així perquè allà per on passa antigament hi havia uns banys, que les investigacions apunten a que eren romans. Per això, va rebre el nom del carrer Banys.

La part central, el carrer Centre, va rebre aquest nom precisament per aquest motiu: perquè estava al mig. D'aquesta manera el podien distingir del dels Banys i "del Capdamunt del Carrer".

I "el Capdamunt del carrer" va ser anomenat carrer Calàbria. Es té constància d'aquest nom des del segle XVIII. Va rebre aquesta denominació perquè antigament en aquest tram hi havia la "FASSINA", que era un lloc on es destil·lava vi per convertir-lo en aiguardent, alcohol... i es calabriava el vi. L'acció de calabriar volia dir barrejar dos vins. D'aquesta casa i d'aquesta acció va sorgir el nom del carrer Calàbria.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El primer nucli de població que es formà arran d'aquest camí va ser al voltant de la capella de Santa Maria del Camí a Can Terrés, al segle XIV, seguit pel que es formà al voltant de la capella de Sant Gervasi i Protasi de Can Nualart. Aquestes dues

famílies foren les que predominaren i concentraren el domini del poble en aquell temps i no deixaren que el poble creixés en direcció Granollers.

Però el 1323 es va construir l'Hospital dels Banys, sobre el manantial termal de la placeta de Santa Isabel. Aquí es formà el nucli bàsic del carrer major, i a partir d'aquí es començà a construir cada vegada més cap al nord. La placeta de Santa Isabel fou durant molts anys com la Plaça Major del poble, i va ser anomenada la Plaça de la Garriga Vella.

Després, sobre el segle XVI es començà a construir on actualment hi ha la plaça de Can Dachs i la plaça de l'Església. S'hi establiren, entre d'altres, els Pellicer i els Oliveres.

Un segle més tard, el segle XVII, es començà a construir habitatges al barri de Calàbria, gràcies als establiments que els Rosselló de Munt van fer a les diferents famílies. Principalment eren construccions pobres, un barri de menestrals i immigrants francesos establerts a la Garriga durant el segle XVIII (cognoms com ara Giralt, Cerdà, Alsius, Forcada, Sanach, Maurí, Peyret o Vernach).

El carrer Major es veia interromput per nombrosos torrents o camins travessers que el tallaven, que a la llarga s'han convertit en carrers també. Potser un dels més curiosos pel seu nom era el Camí dels Sacraments, que actualment s'ha convertit en el carrer de la Doma.

ALTRES

El carrer Banys.

El carrer Banys l'any 1920 (nota 1).

El carrer del Centre l'any 1955 (nota 1).

El carrer Calàbria.

Nota 1: Aquestes fotos pertanyen al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

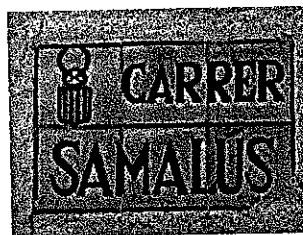
HERNANDES, Joan: "Gènesi del Carrer Major", articles I, II, III, IV i V, dins Aquí, números 4, 5, 6, 7 i 8, editorial Aquí, La Garriga, novembre del 1993.

Oral: Joan Hernandes

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Carrer de Samalús

Placa del carrer de Samalús.

LOCALITZACIÓ

El carrer de Samalús es un carrer transversal situat entre el passeig dels Til·lers i la Plaça de Can Dachs. Podem dir que està situat al centre del poble, ja que està a tocar amb la Plaça de l'Església, que es considera el punt més cèntric de la Garriga.

OBSERVACIONS

És el carrer més antic del poble després del Carrer Major, el més curt i l'únic que antigament només tenia sortides pel capdamunt i pel capdevall, ja que a banda i banda estava tancat.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El carrer de Samalús va rebre aquest nom perquè va ser obert on abans hi havia l'antic camí que portava a Samalús. Seguint el recorregut del carrer, el camí travessava on actualment hi ha la via del tren, anava fins a Can Poy (o Poi) i seguia fins a Samalús, la població veïna.

INFORMACIONS HISTÒRIQUES

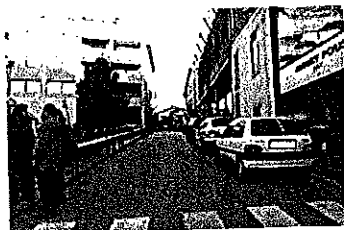
D'on actualment hi ha la Plaça de Can Dachs sortien dos camins:

- el Camí dels Sacraments, que conduïa a la capella de la Doma, que actualment s'ha transformat en el carrer de la Doma.
- el Camí que portava a Samalús, que s'ha transformat en el carrer Samalús.

Al segle XVII, el camí es trobava a tocar amb can Cors-Pellicer, can Roselló de Munt i el Mas Perer. El 1674 els establiments ja arribaven on hi ha ara l'actual Carrer de Nostra Senyora de la Salut. Durant el segle XVIII es va anar construint fins el capdamunt i el 1871, amb la construcció de Can Sala, el carrer va quedar amb una sola sortida al capdamunt i una altra al capdavall.

Això va durar fins a primers del segle XX, en el que es va obrir el carrer de Nostra Senyora de la Salut, que partia el carrer de Samalús en dues meitats.

ALTRES

El carrer de Samalús.

El carrer Samalús l'any 1950 (nota 1).

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

HERNANDES, Joan: "El Carrer de Samalús (I i II)". Dins *Aquí*, números 10 i 11, editorial Aquí, La Garriga, Desembre de 1993.

Oral: Joan Hernandez.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Carrer Figueral

El carrer Figueral l'any 1915 (nota 1).

LOCALITZACIÓ

El carrer Figueral és un carrer que puja recte des de la Carretera Nova fins el carrer dels Banys, quan està a punt de convertir-se en el carrer centre.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El carrer Figueral rep aquest nom perquè passa just pel lloc on hi havia un terreny plantat de figueres, que era anomenat el Figueral del Baró de Centelles. Aquest va ser durant molts anys el senyor de la Garriga. Tot el poble estava sota la seva jurisdicció, en comptes d'estar sota la del rei.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

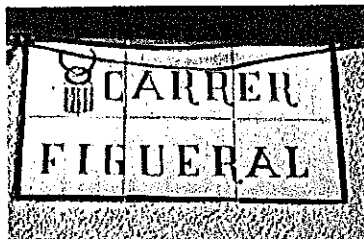
Durant els segles XVIII-XIX, la part de baix d'aquest carrer es va anar omplint de construccions i en aquella època era anomenat el "carreró" o Carrer d'en Bori.

Però a la segona meitat del segle XIX el carrer Figueral va ser oficialment obert. Per tal de poder-ho fer es van haver d'esfondrar dues cases del carrer Banys.

ALTRES

El carrer Figueral l'any 1914 (nota 1).

Placa del carrer Figueral.

El carrer Figueral.

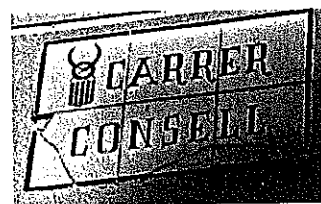
BIBLIOGRAFIA

Oral: Joan Hernandes.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Carrer Consell

Placa del carrer Consell.

LOCALITZACIÓ

Carrer que es troba situat entre la carretera de l'Ametlla i el carrer Caritat.

OBSERVACIONS

(Topònim onomàstic)

ORIGEN DEL TOPÒNIM

Aquest carrer rep aquest nom perquè en el segle XVI el Consell Municipal s'acostumava a reunir a sota una olivera que es trobava situada en l'olivar que hi havia temps enrere en aquesta zona. Quan hi va haver l'edifici de l'Ajuntament, cap a finals del segle XVII, el Consell passà a reunir-se allí. Desaparegué l'Olivera, però quedà el nom del carrer: Consell.

INFORMACIONS HISTÒRIQUES

(Topònim onomàstic)

ALTRES

El carrer Consell.

BIBLIOGRAFIA

Oral: Joan Hernández.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Carrer Cardedeu

El carrer Cardedeu.

LOCALITZACIÓ

Es troba molt a prop de la Plaça de l'Església, entre el carrer Bonaire, el Passeig dels Til·lers i la Plaça de les Oliveres.

OBSERVACIONS

És l'antic camí que es desviava del camí de Barcelona a Vic i anava cap a Cardedeu.

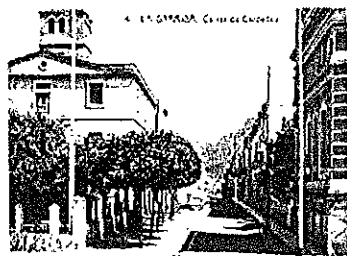
ORIGEN DEL TOPÒNIM

Aquest carrer rebé aquest nom perquè portava a Cardedeu. Així doncs, com al carrer de Samalús, l'hi ha quedat el nom de la destinació on conduïa: Cardedeu, un poble veí de la Garriga.

INFORMACIONS HISTÒRIQUES

Les primeres cases que es van construir en aquest carrer van ser edificades el segle XVIII, a la part de ponent. Més endavant es van construir les de l'altra banda, amb una curiositat fonamental: degut al desnivell, a les cases hi havia unes escales que baixaven després de la porta principal. Així que aquell qui anés de visita baixaria en entrar a la casa.

ALTRES

El carrer Cardedeu l'any 1909 (nota 1).

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

Oral: Joan Hernandez ✓

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

El Passeig

El Passeig.

LOCALITZACIÓ

El Passeig comença a la Plaça del Silenci i a partir d'aquesta s'extén fins arribar a la Plaça de Narcisa Freixas.

OBSERVACIONS

El Passeig és un dels emblemes de la Garriga i potser un dels llocs més carismàtics. Al llarg d'aquest s'hi poden veure molts exemples dels estils arquitectònics de finals del segle XIX i principis del XX (modernisme, noucentisme...).

ORIGEN DEL TOPÒNIM

El Passeig rep aquest nom precisament perquè és un lloc per anar a passejar, a fer tranquil·les caminades al llarg del seu quilòmetre d'extensió.

Ha canviat moltes vegades de nom al llarg de la història. S'ha dit:

- Passeig del Marquès de Montroig.
- Passeig de Wilson.
- Passeig Ildelfons Sunyol.
- Passeig José Antonio.
- El Passeig.

INFORMACIONS HISTÒRIQUES

El Passeig va ser obert el 1878 i té un quilòmetre de llargada. És una via residencial composta per tres vials: el central, de 10m. d'ample, per als vianants i els dos laterals, de 5m. d'ample cada un, per als vehicles. Hi ha plantats 276 plàtans originàriament portats expressament de la Davesa de Girona.

Va ser construït gràcies a la cessió de terrenys per part dels Nualart i dels Rosselló de Vall, ja que eren els amos d'aquella zona.

Una curiositat: a finals de 1870, el volien convertir en un bulevard, amb cafès, restaurants, bars,... tot un luxe. Al final, aquesta idea va quedar tant sols en un projecte i no es va dur a terme.

ALTRES

El començament del Passeig.

Una altra vista del Passeig.

El Passeig l'any 1920 (nota 1).

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFÍA

MAURÍ, J.: *Història de la Garriga.*, editorial Fundació Maurí, primera edició, primer volum, La Garriga, 1949.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

La Ronda del Carril

La part superior de la Ronda del Carril.

LOCALITZACIÓ

Es troba just al costat del ferrocarril, seguint paral·lela, per la part de l'est, el recorregut del Passeig.

OBSERVACIONS

Al llarg del seu recorregut també hi podem trobar edificis característics dels estils arquitectònics dels segles XIX i XX.

ORIGEN DEL TOPÒNIM

La Ronda del Carril rep aquest nom perquè va ser emplaçada al costat de la via del tren, que arribà a la Garriga el 1875, en la línia que unia Granollers i Vic.

INFORMACIONS HISTÒRIQUES

El 1882, l'Ajuntament va presentar un Pla General d'eixample i remodelació del poble, ja que s'estava quedant petit i necessitava una modernització.

Projectaven construir quatre rondes:

- La de llevant.
- La de ponent.
- La del nord.
- La de migdia.

Però l'única en dur-se a terme fou la "de llevant", que va ser anomenada "del Carril". Els motius pels quals la resta de rondes no varen realitzar-se van ser, per una banda, la manca de diners i, per l'altra, que afectava les propietats particulars de molts ciutadans. Per això, si s'haguessin construït les rondes, moltes cases haguessin estat enderrocades i la gent no va recolzar la idea.

ALTRES

La part inferior de la Ronda del Carril.

La Ronda del Carril l'any 1910 (nota 1).

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFÍA

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

MAURÍ, J.: *Història de la Garriga.*, editorial Fundació Maurí, primer volum, primera edició, La Garriga, 1949.

Personatges rellevants

Xixilona

Sarcòfag on es troba enterrada Xixilona (nota 1).

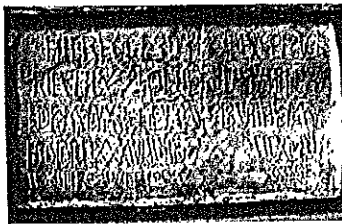
OBSERVACIONS

Vuitena filla de Guifré el Pilós i priora del monestir de Santa Maria del Camí de la Garriga.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

L'abadessa Emma de Sant Joan (el Ripollès) creà un priorat a la Garriga l'any 921d.C. per a la seva germana Xixilona, on hi ha ara l'actual capella de Santa Maria del Camí. La bona administració de Xixilona al priorat fou tal, que la vida espiritual i l'activitat agrària augmentaren entre els habitats propers al monestir i a la capella. L'any 945 d.C. va morir Xixilona i va ser enterrada a la capella de Santa Maria del Camí.

ALTRES

Epitafi de Xixilona (nota 1).

Nota 1: Aquestes fotos pertanyen al llibre "Història de la Garriga", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 28-35

Oral: Joan Hernandes

Marc de Vilanova

OBSERVACIONS

Primer batlle de la Garriga l'any 1397 d.C.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

La Garriga era un poble que depenia directament del rei. Però les finances del poble no van permetre que la Garriga pogués seguir pagant per ser territori franc, com abans era. Així que la seva jurisdicció va ser venuda a un noble, anomenat Eimeric de Centelles. Però la gent volia independitzar-se i tornar a la jurisdicció reial. Per aquest afer el poble va escollir a Marc de Vilanova com a capitost i capdavanter del moviment. Marc de Vilanova va fer que els habitants del poble creessin un fons comú amb el qual podrien pagar la seva llibertat i tornar sota la jurisdicció de la corona. Així es va fer i Martí l'Humà, el rei, va declarar la Garriga un poble lliure i ell va ser nomenat el primer batlle del poble.

ALTRES

Fotos. No n'hi ha.

BIBLIOGRAFIA

Oral: Martí Sunyol

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 137-158

SESE, J: *Lloc de pas.*, editorial Rourich, col·lecció Monografies Contrapunt, 1a edició, Sant Cugat del Vallès, 1990.

Martí I l'Humà

Escut reial amb la figura de Martí I al centre (nota 1).

OBSERVACIONS

Rei de la corona de Catalunya i Aragó entre 1396 i 1410 (any de la seva mort) i rei de Sicília entre 1409 i 1410, fill de Pere III el Cerimoniós de Catalunya-Aragó i d'Elionor de Sicília. En no deixar descendència viva en el moment de la seva mort i no nomenar cap hereu del tro, el problema successori es resolgué el 1412 amb el Compromís de Casp.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Martí l'Humà va traslladar durant un mes sencer la capital de la corona catalano-aragonesa a la Garriga. El rei Martí I no gaudia de bona salut. Des de jove es veia afectat per l'artritis i els dolors reumàtics.

Així que el 7 d'abril de 1400 va partir de Saragossa, on es trobava, i va emprendre un viatge cap a la Garriga, per tal de fer banys termals i millorar la seva salut. El dia 28 d'abril de 1400 van arribar a la Garriga, ell i la seva esposa (Maria de Luna). Tota la comitiva reial es va hostatjar a l'Hospital dels Banys i allà el rei Martí I va rebre banys termals que van fer que aviat es recuperés de la febre quartana que patia. Mentre els reis van ser a la Garriga tots els afers de la corona es van portar des d'aquest poble tal com ho corroboren totes les cartes reials que es van enviar i estan datades a la Garriga; fins hi tot es va arribar a reunir aquí el Consell de Cent.

ALTRES

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història de la Garriga", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

MAURÍ, J.: *op. cit.* pp. 168-227

SESÉ, J: *Lloc de pas.*, editorial Rourich, col·lecció Monografies Contrapunt, 1a edició, Sant Cugat del Vallès, 1990.

Família Vergós

El retaule de la Doma, que s'atribueix als Vergós.

OBSERVACIONS

Família de pintors catalana, amb molt de renom, al quals s'atribueix el retaule de la Doma.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Els Vergós van ser una família de pintors barcelonina, seguidors de l'escola de Jaume Huguet, a qui imitaren en les seves composicions, i continuaren la seva obra seguit purament les seves directrius, sense aplicar gaires innovacions.

Del primer Vergós que tenim constància és de Jaume I Vergós, sastre barceloní del segle XIV que va ocupar el càrrec de pintor de la ciutat fins la seva mort, l'any 1460. El seu fill, Jaume Vergós II, continuà la tasca del seu pare com a pintor de la ciutat de Barcelona. Principalment la seva obra era a base de pintar elements decoratius: cortinatges, gonfanons, banderes... a llocs com ara el Palau Reial, la Seu,... Tant pare com fill van tenir una estreta relació amb Jaume Huguet.

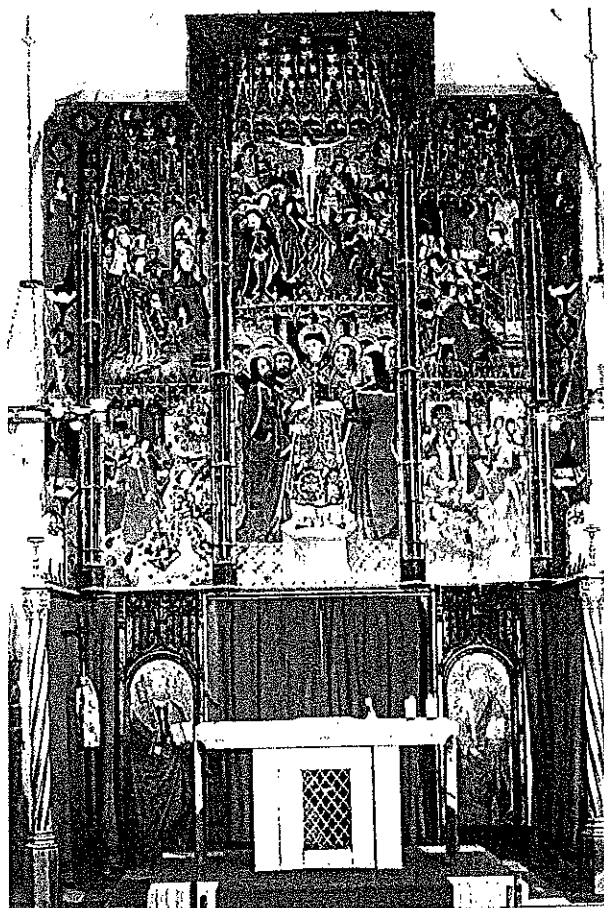
Jaume Vergós II va tenir quatre fills, dos de "legítims"- Pau i Rafel- i dos fillastres de la seva segona esposa- Joan i Climent Domènech-. Els dos fillastres ja es dedicaven al món de la pintura i els naturals van ser educats al taller de Jaume Huguet. Aquests dos van destacar per la realització de retaules i moltes vegades van col·laborar amb altres pintors huguetians, com ara Pere Alemany o Francesc Mestre.

A la família Vergós s'atribueix el retaule de la Doma, que data del 1492.

ALTRES

BIBLIOGRAFIA

BARDAGIL, M.; MAURÍ, J.: *La pintura gòtica catalana. El retaule de la Doma.*, editorial Rourich, col·lecció Monografies Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1992.

Josep Maurí i Serra

Josep Maurí i Serra (nota 1).

OBSERVACIONS

Notari i historiador local de la Garriga, autor d'una de les obres històriques més importants del poble: *Història de la Garriga*.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Josep Maurí nasqué a la Garriga el 6 d'Agost de 1912. Va estudiar dret i exercia com a notari a Blanes des de l'any 1944. Realitzà estudis històrics sobre la Garriga molt importants i també sobre Blanes, poble on treballava. Era un dels portaveus del feiocisme, la Federació de Joves Cristians, cosa que ens indica que era molt religiós. Va promoure moltes activitats entre els joves de la parròquia.

Sense la seva meticulositat i la seva constància li hagués estat impossible realitzar una de les seves obres més importants i que parlen de la Garriga: *Història de la Garriga*. També hi va col·laborar el fet que s'estimava des del més profund del seu ésser la Garriga i Catalunya.

Va morir el 21 de març de 1967 a la Garriga.

ALTRES

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

SUNYOL, M.: *De la Garriga i la seva gent*, editorial E.R. Edicions Catalanes, 1era edició, Sant Cugat del Vallès, 1983.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Oral: Martí Sunyol

Manuel Blancafort de Rosselló

Manuel Blancafort de Rosselló (nota 1).

OBSERVACIONS

Músic i compositor nascut a la Garriga el 12 d'agost de 1897.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El seu pare va ser qui inicià a Manuel Blancafort en l'art de la música, tant oferint-li uns estudis musicals com posant-lo a treballar a la seva fàbrica: *La Solfa*, on feien pianoles. Ell s'encarregava de transcriure totes les notes de les partitures als rotlles de la pianola. D'aquesta manera també va adquirir una gran cultura i interès musical. De tota manera, una característica que distingeix Manuel Blancafort és la seva autodidàctica.

Va fer diversos viatges per Europa i Amèrica, on va quedar captivat per l'impressionisme. Composà diversos tipus d'obres, la primera part de les quals foren escrites la majoria a la Garriga (on visqué fins el 1939). Va se guardonat diverses vegades per les seves composicions i el 6 de Novembre de 1981, va ser declarat fill predilecte de la Garriga. Un institut d'ensenyament secundari de la localitat duu el seu nom.

ALTRES

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Oral: Martí Sunyol.

Andreu Damesón i Aspa

Caricatura d'Andreu Damesón i Aspa (nota 1).

OBSERVACIONS

Dibuixant, pintor i caricaturista natural de la Garriga.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Va néixer a la Garriga el 17 de setembre de 1897. Estudià dibuix a Barcelona i ben aviat es va traslladar a l'Argentina, on es va fer molt popular la seva obra. Participà en diaris argentins i publicacions franceses. Va guanyar diversos concursos i exposà a Barcelona, París i Argentina.

L'any 1933 va ser nomenat fill predilecte de la Garriga, un any després que tornés de l'Argentina. Però les seves tendències republicanes van fer que en acabar la guerra civil hagués d'exiliar-se. Marxà a l'Argentina, d'on ja no tornaria. L'enyor per el seu poble era tal que arribà a escriure l'any 1942:

*Si ho mereixes, qui sap, de la sort,
quan ja em venci la fatiga
demanaria, al llindar de la mort
cloure els ulls sota el cel de la Garriga.*

Tanmateix va morir a Buenos Aires l'any 1967.

ALTRES

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

Oral: Martí Sunyol

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Josep Sancho i Marraco

Josep Sancho i Marraco (nota 1).

OBSERVACIONS

Músic nascut a la Garriga.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Josep Sancho Marraco va néixer a la Garriga el 27 de Febrer de 1879. Va començar els seus estudis musicals als set anys, però degut al seu gran talent va anar a estudiar a Barcelona amb els mestres Mas i Serracant, Josep Viñas i Josep Marraco, el seu oncle.

Va ser escolà cantor de la catedral de Barcelona i organista de la parròquia de Sant Agustí amb tant sols 16 anys. Després començà la seva escalada com a director musical, primer del teatre Romea, i després de l'Orfeó Montserrat de Barcelona, de l'Orfeó Emporium de la Bisbal i de l'Orfeó Ocellada de Palamós, d'aquests dos últims en passà a ser director honorífic. L'any 1932 va ser nomenat vocal de la Comissió Diocesana de música religiosa.

Les obres que composà eren eminentment populars (sardanes, cançons,...) i religioses (per a actes litúrgics). En total es calcula que va fer més de 500 peces i va rebre més de 95 premis al llarg de la seva carrera musical.

També va participar en diverses antologies que altres compositors d'aquí i d'arreu d'Europa van realitzar.

Al 1921 se li va dedicar un carrer a la Garriga, que encara avui porta el seu nom. El 1943 va ser declarat fill predilecte del poble.

El dia 16 de setembre de 1960 va morir a la Garriga.

ALTRES

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

Oral: Martí Sunyol

MAURÍ, J.: *op. cit.* Vol. III, pp. 392-393.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Jaume Oliveres i Brossa

Jaume Oliveres en una de les seves ascensions (1).

OBSERVACIONS

Rector, missioner i muntanyenc garriguenc.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Mossèn Jaume Oliveres i Brossa va néixer a la Garriga el 13 de Gener de 1877. Va ser ordenat sacerdot l'any 1903 a Barcelona. L'any 1917 va ser traslladat a Amèrica com a missioner, a la Guaiana veneçolana. Van ser uns anys molt durs i amb el seu esforç es construí una església i un hospital. Va estar-s'hi fins l'any 1925, que va tornar a Barcelona.

De la seva personalitat en podriem destacar el seu caràcter temerari, inconscient i atrevit, la seva força, tant física com psicològica (d'ell es deia que era dur com un roure), el bon sentit de l'orientació, la seva meticulositat i la sensibilitat poètica que tenia. Potser això li venia del seu cercle d'amistats: era molt amic de Jacint Verdaguer, amb el qual se n'anava a fer muntanya sovint.

Ell era un excursionista fervent i es coneixia el Pirineu com si fos casa seva. Va pujar a l'Aneto més d'un cop i en una d'aquestes ascensions, l'any 1916, va ser sorprès per una tempesta de llamps. Ell es va poder salvar però els seus altres dos companys de viatge van morir carbonitzats.

Mossèn Jaume també va estar a altres pics europeus i va anar a fer un safari per l'Àfrica, l'any 1928. Va sortit el 16 de gener de 1928 de la Garriga i va tornar el Dijous Sant del 1928, havent passat aproximadament uns 80 dies. Durant aquest safari va escriure un quadern de viatge, que mai no ha sortit a la llum, on es pot veure la seva sensibilitat poètica, ja que d'un petit paisatge en pot fer una descripció meravellosa.

L'any 1954 va ser nomenat fill predilecte de la Garriga. Hi ha un esplai-grup excursionista de la localitat que porta el seu nom.

Va morir a Barcelona el 6 de setembre de 1957.

ALTRES

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

Oral: Francesc Archs

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Josep Aymerich i Subirachs

Josep Aymerich i Subirachs (nota 1).

OBSERVACIONS

Músic i impulsor de diverses entitats musicals a la Garriga.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Josep Aymerich i Subirachs va néixer a la Garriga el 25 de juny de l'any 1889. Va començar els seus estudis musicals amb Francesc Crusells, i després anà a l'Escola Municipal de Música de Barcelona.

El 1913 va ser nomenat director del Cor l'Aliança, de la població, i durant tres anys va ostentar aquest càrrec. Després, el 1915 va fundar un cor d'homes, "El Cançoner Popular" que cantava per les Caramelles pasquals.

L'any 1919 va fundar l'Orfeó Garriguenc, amb el qual va obtenir diversos premis en els concursos de caramelles de l'Ametlla, que era una evolució de l'antic cor que creà. Va dirigir també l'escolania parroquial, el cor de Filles de Maria, el cor Barceloní de Cultura Musical Popular Femenina, creat per Narcisa Freixas.

També va fundar la Capella Parroquial de Música i el 1941 el "Quadre Liric".

La seva vida la dedicà principalment a la direcció de cors, però també composà algunes peces de música coral i religiosa (unes 60).

Va morir a la Garriga el 29 d'Octubre de 1971.

ALTRES

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga", citat en la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

Oral: Martí Sunyol

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Manuel Raspall i Mayol

Manuel Raspall i Mayol (nota 1).

OBSERVACIONS

Arquitecte que projectà la seva obra principalment al Vallès Oriental i que edificà nombroses torres modernistes a la Garriga.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Manuel Raspall va néixer a Barcelona l'any 1877, on va morir l'any 1954. Va estudiar arquitectura i va acabar la carrera el 1904. Abans d'acabar-la, però, va reformar la casa de la seva mare (Can Mayol) amb un estil neogòtic, avui anomenada can Raspall.

Va ser nomenat arquitecte municipal de Cardedeu, l'Ametlla, la Garriga, Granollers, Llinars, Caldes de Montbui i la Roca.

La seva obra es classifica en tres etapes:

- modernisme d'avantguerra (1903-1914), en la que edificà tota la *mansana Raspall* a la Garriga.
- modernisme de postguerra (1918-1926), en la que edificà la Granja Viader, a Cardedeu.
- barroquisme acadèmic (1921-1924), en la que edificà la casa de la vidua Rosselló i la de Pere Sellarès, les dues a la Garriga, i la casa Bossy, a Granollers.

Manuel Raspall és considerat un modernista tardà o de la segona generació.

ALTRES

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

DIVERSOS AUTORS: *Gran Enciclopèdia Catalana*, ed. Enciclopèdia Catalana, primera edició, primera reimpressió corregida, Barcelona, Juliol 1969-Juny 1981.

DIVERSOS AUTORS: *M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)*, catàleg de l'exposició realitzada al Centre Cultural de la Fundació la Caixa a Granollers del 12 de març a l'11 de maig de 1997, editorial Fundació la Caixa, primera edició, Barcelona, 1997.

Canonge Collell

OBSERVACIONS

Eclesiàstic i escriptor.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Jaume Collell i Bancells va néixer a Vic l'any 1846 i morí allà mateix l'any 1932. Va estudiar al seminari de Vic, on es preparà per ser sacerdot. També, el 1868, estudià Filosofia i Lletres a Barcelona. Va ser una figura molt important dins el catalanisme moderat del segle XIX. Destacà per les seves nombroses activitats dins el camp cultural. Per exemple, va ser un dels fundadors de l'Esbart de Vic, un fervent propagador dels Jocs Florals, participà en el Memorial de Greuges, escriví articles molt polèmics en diverses publicacions i, fins i tot, escriví un llibre de temàtica catalanista: "*Catalanisme: lo que és i lo que deuria ésser*" (1879). També va escriure diverses obres, com ara "*Memòries d'un noi de Vic*" (1908), "*Carteig històric*" (1929) o la seva obra pòstuma: "*Efemèrides dels meus 50 anys de sacerdot*" (1938).

La seva relació amb la Garriga ve donada per les llargues estades que feia al Balneari Blancafort, prenent les aigües termals i gaudint del poble. Per aquest mateix balneari hi ha passat moltes persones importants del món de les lletres, la política...

A la Garriga hi ha un carrer amb el seu nom.

ALTRES

BIBLIOGRAFIA

DIVERSOS AUTORS: *Gran Enciclopèdia Catalana*, editorial Enciclopèdia Catalana, primera edició, primera reimpressió corregida, juliol 1969- juny 1981, Barcelona.

Oral: Martí Sunyol

Conxa Sisquella i Planas i Francesc Fornells Pla

Exposició de pintures de Conxa Sisquella (nota 1).

OBSERVACIONS

Ella, pintora; ell, pintor, gravador, muralista i vitraller.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Matrimoni d'artistes que van escollir la Garriga durant moltes temporades per viure-hi. Això els lligà profundament a aquest poble, de tal manera que fins i tot hi ha una fundació que porta el seu nom.

Conxa Sisquella i Planas va néixer a Centelles l'any 1927. A la ciutat de Barcelona es va formar com a pintora. Va exposar individualment a moltes ciutats del món, com ara Filadèlfia, Madrid, Zuric, la Garriga, Barcelona,... i va participar en diversos certàmens, com ara els Salons d'Octubre, els de Maig i els Femenins. En la seva obra també ha experimentat amb els gravats, gràcies a la seva experiència al taller de gravat de la Smithsonian Institution de la ciutat de Washington. Va morir l'any 1997.

Francesc Fornells Pla nasqué a Barcelona l'any 1921 i es formà com a artista a les ciutats de París (1945), Florència (1947) i als Estats Units gràcies a una beca que li fou concedida l'any 1969. Les seves obres es troben a diferents edificis de les ciutats més importants del món. En el món dels vitralls la seva obra ha assolit un gran prestigi i podem trobar-ne a Nova York, Barcelona, Houston, Montserrat,... Va morir l'any 1999.

ALTRES

Exposició de quadres de Fornells Pla (nota 1).

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga (1996-2000)", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

Oral: Martí Sunyol

DIVERSOS AUTORS: *Gran Enciclopèdia Catalana.*, editorial Enciclopèdia Catalana, segona edició (1989), sisena reimpressió actualitzada (1995), Barcelona.

DIVERSOS AUTORS: *Gran Enciclopèdia Catalana*, editorial Enciclopèdia Catalana, suplement 20, primera edició, Barcelona, 2001.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga (1996-2000)*, editorial Ajuntament de la Garriga, quart volum, 1era edició, La Garriga, 2001.

Núria Albó i Corrons

Núria Albó i Corrons (nota 1).

OBSERVACIONS

Poetessa, escriptora de novel·les infantils, juvenils i per adults nascuda a la Garriga.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Núria Albó i Corrons va néixer a la Garriga el 1930. És llicenciada en Filosofia i Lletres, per la Universitat de Barcelona. Va ser la primera alcaldessa de la Garriga després de la mort de Franco, en el retorn de la democràcia, entre els anys 1979 i 1987 pel PSC-PSOE. Durant la seva estada a l'alcaldia va realitzar molta feina de tipus cultural i humanístic i va catalanitzar l'Ajuntament de la Garriga.

Té quatre fills i cinc nétes. Degut a la seva passió pels infants el terreny que més ha cultivat ha estat el de la literatura infantil, publicant diverses obres les quals han estat àmpliament reconegudes, fins hi tot algunes premiades, com ara *Tanit*, que va rebre el premi *El Vaixell de Vapor* l'any 1984. Altres llibres infantils són *El fantasma Santiago* (1979), *Cucut* (1981), *Mixet* (1984), *Arfa* (1988), *Gina* (1994) i *Ariadna* (1996).

També ha publicat reculls de poesia, com ara *La mà pel front* (1962) i *L'encenedor verd* (1980), ha escrit novel·les per adults *Fes-te repicar* (1979), *Agapi mou* (1980), *Desencís* (1980), *Tranquil, Jordi, tranquil* (1984), *Quan xiula el tren* (1997), i ha participat en revistes, com ara la vigatana *Inquietud*.

Dins de la seva producció literària també podem destacar les diferents cantates que ha escrit, com ara *Tirant lo Blanc* (1977).

Recentment ha estat nomenada membre de la Junta Directiva de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (2002).

És una figura important per a la població garriguenca, tant per la seva faceta política com literària.

ALTRES

Nota 1: Aquesta fotografia ha estat cedida per Cristina Torra i Pla.

BIBLIOGRAFIA

Oral: Martí Sunyol

DIVERSOS AUTORS: *Gran Enciclopèdia Catalana*, ed. Enciclopèdia Catalana, primera edició, primera reimpressió corregida, Barcelona, Juliol 1969-Juny 1981.

Martí Sunyol i Genís

En Santiago Cucurella i en Martí Sunyol (dreta).

OBSERVACIONS

Llicenciat en farmàcia, escriptor, articulista i historiador.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Martí Sunyol va néixer l'any 1926 a Vilassar de Mar. Va estudiar a la Universitat de Barcelona on es va llicenciar en Farmàcia. Allà s'interessà ja per la poesia, col·laborant en les Antologies Poètiques de 1949, 1950 i 1951-52.

L'any 1956 es va establir a la Garriga, degut a la seva vida professional. Ha publicat diversos llibres: *Etopeia eucràtica* (poemes), *De la Garriga i la seva gent*, *La vida cultural a la Garriga (1939-1970)*. Ha rebut diversos premis literaris, en els concursos de Cantonigròs, La Selva del Camp i Puigcerdà.

També ha col·laborat escrivint articles per les següents publicacions: *Avui*, *Granollers Comunitat Cristiana*, *Plaça Gran*, *El 9 Nou*, *Serra d'Or*, *Tele/Estel* i *Inquietud*, i també per les d'àmbit local: *Full*, *El Pou Calent* i *Contrapunt*.

És també l'autor de les novel·les *La carena* (1998) i *La plaça del tobogan* (2001).

Profundament interessat pels temes locals, de la comarca, ha llegit diverses ponències al Centre d'Estudis de Granollers i ha presidit la Delegació d'Òmnium Cultural al Vallès Oriental.

És una persona atenta i amable, molt culta i amb una gran riquesa de vocabulari i de coneixements.

ALTRES

Nota: La foto principal pertany al llibre "Història Gràfica de la Garriga (1996-2000)", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

Oral: Santiago Cucurella

SUNYOL, M.: *La vida cultural a la Garriga (1939-1970)*, editorial Rourich, col·lecció Monografies Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1990.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga (1996-2000)*, editorial Ajuntament de la Garriga, quart volum, 1era edició, La Garriga, 2001.

Publicacions garriguenques

El Xàfec

Portada de "El Xàfec" (nota 1).

OBSERVACIONS

El Xàfec és una de les publicacions amb més força que mai ha tingut la Garriga. Va ser editada el 1914, durant la Mancomunitat.

ORIGEN DEL NOM

Suposem que es deia *El Xàfec* perquè el seu contingut era com una bona pluja àcida sobre aquelles coses de la Garriga amb les quals la revista no hi estava d'acord.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El Xàfec va sortir a la llum per primera vegada l'Abril de 1914 i va deixar d'editar-se també a l'Abril, però de 1916. Constava de dues pàgines i tenia una tirada de 100-150 exemplars. Tenia una periodicitat bimensual o mensual, depenia dels actes culturals, polítics... a la Garriga.

L'objectiu de *El Xàfec* era lluitar contra la injustícia social que suposava el caciquisme. Gastava un humor molt afinat i sarcàstic per parlar de temes de caire local, de política, de l'alcaldia, de festes locals i actes culturals.

Dins el poble de la Garriga fou una revista que aixecà molta polèmica.

ALTRES INFORMACIONS

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

VILARRASA, S.: "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995." Dins *Analecta d'Història Garriguenca*, nº 4, La Garriga, octubre - desembre, 1995, pp.2-9.

Publicacions religioses

Portada de la "Hoja de Acción Católica" (nota 1).

OBSERVACIONS

Dins les publicacions religioses en trobem tres de ben importants: *Fulla Dominical* (1917), *Hoja Diocesana* (1939), *Hoja de acción católica* (1939) i *El Full*.

ORIGEN DEL NOM

Rebien aquest nom perquè eren els fulls que es donaven dels diumenges ("dominical") a missa, portaven informació sobre tota la diòcesi de Barcelona ("diocesana").

La *Hoja de Acción Católica* i, posteriorment, *El Full* van ser publicacions impulsades per l'organització "Acció Catòlica".

INFORMACIÓ HISTÒRICA

La *Fulla Dominical* va néixer el Gener de 1917 i tenia una periodicitat setmanal. Es presentava en un full doblegat per la meitat, en el qual a la part del darrera hi havia una "octaveta", que escrivia la pròpia Parròquia i parlava de fets que havien succeït al poble i a la comunitat cristiana garriguenca. La resta contenia informació sobre la Diòcesis i l'Església en general. Amb la Guerra Civil Espanyola la publicació de la *Fulla Dominical* es va haver d'aturar.

Després de la guerra la *Fulla Dominical* es va seguir publicant amb el nom d'*Hoja Diocesana*. Va néixer l'abril de 1939 i es va deixar de publicar el desembre de 1942. Tenia una periodicitat setmanal i en van sortir 194 números, de quatre pàgines cada un. Es repartia a la missa dominical i tenia un preu mòdic.

També el 1939 va néixer una altra publicació de tipus eclesiàstic, anomenada *Hoja de acción católica*, popularment anomenada la "Hoja" o el "Full". Va deixar-se de publicar el 1977, després que n'apareguessin 459 números amb una periodicitat mensual o bimensual, depenent del nombre d'esdeveniments succeïts. Va patir una interrupció de set mesos, entre els anys 1947 i 1948 i dos suspensions el 1972. El 1984-1985 s'intenta recuperar aquesta publicació, però ja no té ressò entre els ciutadans.

En aquesta publicació el pes i el control del règim (hi havia molt missatges del *Movimiento*) hi tenien molta importància, però va anar disminuint amb el pas dels anys. Una peça clau d'aquesta publicació va ser Josep Maurí, que hi va introduir textos en català i textos sobre la història de Catalunya. A més a més va catalanitzar la capçalera de la publicació passant a dir-se *El Full*.

ALTRES INFORMACIONS

Portada de "El Full" (nota 1).

Nota 1: Aquestes fotos pertanyen al llibre "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

VILARRASA, S.: "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995." dins *Analecta d'Història Garriguenca*, nº 4, La Garriga, octubre - desembre, 1995, pp.2-9.

El Congost

El Congost

Democràcia, minoritat?

Portada de la publicació "El Congost" (nota 1).

OBSERVACIONS

El Congost va ser una publicació dels temps de la República. Es va començar a editar el 1933. Representava al catalanisme conservador i catòlic.

ORIGEN DEL NOM

Suposem que es van decidir a posar-li aquest nom a la revista fent menció al riu que passa per la Garriga: el Congost.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El Congost es va començar a publicar el febrer de 1933 i va quedar interromput per la Guerra Civil, el juliol de 1936. Va editar 82 números. Publicava bimensualment i tenia una tirada de 150-200 exemplars.

L'objectiu del *Congost* era difondre i promoure la vida cultural al poble de la Garriga. Seguia bastant tot allò que feia referència a la vida local, però gairebé no seguia la vida política, només especulava sobre el futur de la República.

Era el mitjà d'expressió del feiocisme (Federació de Joves Cristians de Catalunya), dins del qual Maurí exercia molta influència.

ALTRES INFORMACIONS

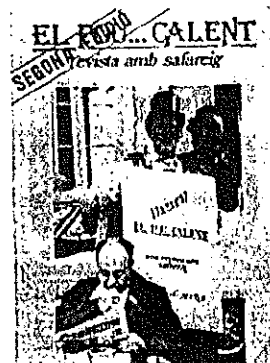
Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

VILARRASA, S.: "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995." dins *Analecta d'Història Garriguenca*, nº 4, La Garriga, octubre - desembre, 1995, pp.2-9.

El Pou... Calent

Portada de "El Pou... Calent" (nota 1).

OBSERVACIONS

El Pou... Calent. Revista amb Safareig. va ser la primera publicació garriguenca de la democràcia. Va néixer el 1978, tres anys després de la mort de Francisco Franco.

ORIGEN DEL NOM

Suposem que a aquesta revista li van posar així fent referència al pou que tenim al carrer dels Banys de la Garriga i del qual en rajava aigua calenta, aigua termal en aquells anys.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

El Pou... Calent és una revista que es va començar a editar el 1978 i va morir el 1981. Va ser la primera publicació que es va realitzar a la Garriga després de la mort de Franco i, com que ja hi havia democràcia, va poder publicar-se en la nostra llengua: el català.

Se'n van publicar 16 números però no tenien una periodicitat fixa (se suposa que era mensual). Alguns exemplars no venen numerats ni datats. La revista tracta humorísticament els temes de política local, allunyats però de l'humor àcid de *El Xàfec*. També hi trobem articles d'opinió i informacions sobre els fets més destacats que passaven a la Garriga des d'una perspectiva d'esquerres.

ALTRES INFORMACIONS

Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

VILARRASA, S.: "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995." dins *Analecta d'Història Garriguenca*, nº 4, La Garriga, octubre - desembre, 1995, pp.2-9.

La Veu de la Garriga

Portada de "La Veu de la Garriga" (nota 1).

OBSERVACIONS

La Veu de la Garriga va ser una publicació que va néixer el 1979 i que va deixar de publicar-se el 1982.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

De *La Veu de la Garriga* se'n van editar 19 números. Té una numeració bastant irregular, ja que ens trobem exemplars mal numerats o fins hi tot sense numerar. Aquesta publicació pretén donar informació general sobre el municipi als seus lectors. Tenia una orientació molt conservadora.

ALTRES INFORMACIONS

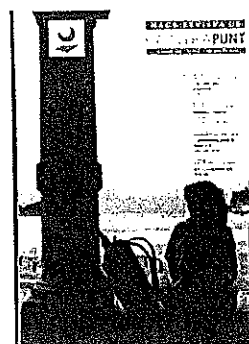
Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995", citat a la bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

VILARRASA, S.: "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995." dins *Analecta d'Història Garriguenca*, nº 4, La Garriga, octubre - desembre, 1995, pp.2-9.

Hacs

Portada de la revista "Hacs".

OBSERVACIONS

Hacs va ser una revista destinada totalment a difondre cultura.

ORIGEN DEL NOM

No volia dir absolutament res ni els editors ho pretenien.

INFORMACIÓ HISTÒRICA

Hacs va néixer el 1988 i es va deixar de publicar el 1990. Era una publicació del grup Contrapunt, avui en dia encara existent. Només se'n van editar sis números. Els articles versaven sobre temes d'opinió o investigació cultural, basant-se sobretot en els del camp de lletres. D'aquesta manera pretenien fer arribar a tothom la cultura i el saber d'una forma potser més distesa que amb un llibre.

ALTRES INFORMACIONS

BIBLIOGRAFIA

VILARRASA, S.: "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995." dins *Analecta d'Història Garriguenca*, nº 4, La Garriga, octubre - desembre, 1995, pp.2-9.

Conclusions

Pel que es refereix estrictament a les conclusions de la nostra recerca, podríem dir que els topònims ens apropen a la història de cada localitat. Si més no, així succeeix amb el cas de la Garriga.

Amb el seu estudi hem pogut comprovar que a la Garriga predomina la tipologia d'edificis modernistes. Això ens indica que antigament el nostre poble era un lloc d'estiueig, on moltes famílies opulentes i de ciutat hi tenien la seva segona residència, motivats tant per la tranquil·litat de la localitat, per la facilitat d'arribar-hi (el tren va arribar al nostre poble l'any 1875), com pel termalisme. Per això, al decidir construir-se una casa a la Garriga van optar per la tendència del moment: el modernisme. Les seves inversions econòmiques han deixat a la Garriga un gran patrimoni arquitectònic.

El nivell cultural d'aquests estiuejants era bastant alt. Per aquest motiu expliquem la riquesa cultural que va sorgir a la Garriga a finals del segle XIX i principis del XX. Només cal fixar-nos amb les publicacions que es van començar a editar. La vida cultural del poble es va accelerar. Aquest fet i els personatges que hem estudiat ens parlen de la realitat sociocultural de la Garriga, i ens indiquen que l'ànima del poble és la cultura i l'art (les publicacions tenen totes una vessant cultural i política, la majoria de personatges destaquen en el camp de la música, la pintura, l'arquitectura – que no deixa de ser artística, almenys en el cas de Raspall-,...).

També hem pogut extreure una altra conclusió de la nostra recerca, aquesta pertanyent al camp etimològic. Primerament, les persones que adquirien un terreny per tal d'edificar-hi una casa, com els Nualart o els Terrés, adquirien el cognom familiar que posseïa el terreny. Segonament, les persones que venien d'altres localitats, o que ja tenien un cognom amb molt de renom (com ara els Vilanova, els Rosanes, els Oliveres,...) no modificaven el seu cognom per substituir-lo pel que ja tenia el terreny, sinó que la construcció rebia el cognom de la família que l'habitava. Actualment és la segona tendència la que ens ha quedat a la nostra societat.

La recerca ha estat en alguns casos dura i feixuga, però totes les expectatives que hi havia posat s'han vist acomplertes. Gràcies a aquest treball de recerca he pogut conèixer a fons el poble en el qual visc, i saber que el que ara trepitjo, fa uns quants segles era una masia molt important dins el panorama garriguenc, o que aquest ha estat el poble natal d'uns quants genis de literatura i de la creació artística.

També he descobert quines són les meves capacitats a l'hora de realitzar una recerca i, el més important, quins són els defectes que en un futur he de corregir. M'ha donat autonomia i empenta, aquest treball. No m'ha estat difícil moure'm pels camps que hem tractat en el treball, és més, m'hi he sentit còmoda. És un tema que em va atreure des del primer dia i cada vegada que em posava a treballar-hi, la meua atenció s'hi centrava per complet. Crec que aquest treball m'ha ajudat a veure més clar el meu futur.

I per últim, i després de treballar durant nou mesos en l'estudi de la toponímia garriguenca, hem de dir que les expectatives -en un principi incertes- que havia despertat en nosaltres treballar en suport multimèdia, s'han vist acomplertes.

Resulta difícil adoptar un registre diferent del que estem acostumats. Durant molts i molts anys, el suport paper ha estat l'única forma de transmetre continguts conceptuals. Tanmateix, des de fa més de dues dècades les noves tecnologies han obert perspectives novedoses en el món de les estratègies didàctiques i de la construcció del coneixement. Això és així per les enormes possibilitats que ofereixen a l'hora d'intercanviar punts de vista amb altres persones, de compartir informacions i de fer recerca en xarxa. L'exercici de l'alteritat és la fórmula més democràtica de construir el coneixement, la més activa i la que ens permet diferenciar entre racionalitat i la racionalització.

Nosaltres optem per la racionalitat, que és, en paraules d'Edgar Morin¹, el fruit del debat argumentat d'idees i no pas la propietat d'un sistema d'idees que representa la racionalització. La racionalitat admet la revisió contínua del coneixement, mentre la racionalització es presenta com un saber establert, definitiu.

Si aquesta és la filosofia que ens ha permès la utilització del suport multimèdia, des del punt de vista ideològic hem optat per ensenyar i aprendre en un context comprensiu, és a dir, fer un treball que cooperi al canvi necessari de mentalitat que faci passar els ciutadans de la Garriga del *jo* al *nosaltres*, és a dir, defugir de l'individualisme insolidari i egocèntric per passar a contribuir a la construcció d'un projecte col·lectiu amb el que tots i totes ens hem de sentir identificats. Per tant, en la modèstia de la nostra aportació, hem pretès contribuir a la construcció de la consciència ciutadana en el sentit grec del terme. Dit en altres paraules, el concepte de ciutadà a l'antiga Roma és el d'aquelles persones que rebien la protecció de l'Estat. En canvi, a la Grècia clàssica, ciutadà és aquella persona que vol i pot participar en els afers col·lectius. I per participar en qualsevol afer és imprescindible conèixer-lo. I aquesta tasca de divulgació és, justament, la que hem intentat fer nosaltres amb el nostre treball de recerca.

En síntesi, doncs, hem intentat divulgar, tal com ens havíem proposat de bon començament, la toponímia de la Garriga. Com ja havíem dit, la nostra concepció de les Ciències Socials va molt més enllà de la simple acumulació de conceptes. Creiem que els autèntics subjectes de les ciències del coneixement social són les persones. És per això que no ens hem limitat a descriure els accidents geogràfics, ni a explicar els noms dels carrers o de les publicacions que han existit al nostre poble sinó que, molt primordialment, ens hem interessat pels garriguencs i garriguenques de tota la vida o d'adopció que han fet aportacions rellevants al nostre patrimoni col·lectiu. També, pel mateix motiu, hem intentat no limitar-nos a descriure els aspectes arquitectònics dels edificis emblemàtics que hem treballat, sinó que hem volgut també apropar-nos a la vida quotidiana d'aquells homes i dones anònims que, amb el seu treball, han fet possible el progrés material de la Garriga.

Tant de bo hàgim reeixit en el nostre intent!

¹ MORIN, Edgar: *Les sept savoirs nécessaires à l'éducation du future*, editorial UNESCO/ Idile Jacob, Paris, 1999.

Glossari

Absis: Construcció adossada a la nau o a les naus d'una església.

Àlber: Arbre caducifoli i dioic de la família de les salicàcies (*Populus alba*), força alt, d'escorça llisa i blanca, amb bandes transversals fosques, i de fulles blanques i peludes de sota.

Antologia: Recull de texts de diversos autors o de diverses obres d'un mateix autor, fet amb criteris històrics, temàtics, crítics o didàctics.

Arcada: Arcs múltiples d'una construcció.

Benefici: Concessió territorial efectuada amb caràcter temporal per a fruit del domini útil dels béns cedits, a canvi de determinats serveis o d'una fidelitat per part del beneficiari. // Càrrec eclesiàstic erigit a perpetuïtat, amb els deures i els serveis corresponents, al qual va annexa una renda.

Besant: Figura rodona i plana sempre de metall i sobre un camper de color.

Bisbe de pontifical: Clergue que ha rebut la ordenació episcopal, considerada plenitud del sagrament de l'orde i que va abillat amb els ornaments propis del seu orde.

Bordó: Ressalt de secció semicircular en una superfície, o de quart de cercle en una motllura.

Caciquisme: Sistema polític pel qual una democràcia parlamentària és falsejada per la manipulació electoral exercida per persones influents.

Caducifoli: Dit dels vegetals que perden les fulles quan arriba l'època estacional desfavorable.

Canopial: Dit de l'arc format per quatre quarts de cercle tangents entre ells.

Capitell: Element arquitectònic que corona generalment la part superior d'una columna.

Capítols matrimonials: Estatut familiar establert, en tractar-se un casament, pels contraents i llurs parents més propers com a constitució o llei fonamental que haurà de regir les relacions jurídiques creades i les que amb el temps s'aniran derivant del matrimoni.

Carta de gràcia: Pacte accessori del contracte de compra-venda amb el qual el venedor es reserva el dret de tornar a adquirir la cosa venuda.

Censal: Dret de cobrar una pensió o cànon com a contrapartida d'un capital donat.

Coberta: Artifici que, col·locat damunt un edifici, el protegeix de les inclemències del temps, especialment de la pluja i de la neu. Teulada.

Coscoll: Garric.

Dovella: Bloc de pedra en forma de tascó per formar arcs, voltes, etc.

Eixida: Sortida.// Afores, camps que volten una població.// Espai clos i descobert a la part posterior o lateral d'un edifici i en comunicació amb aquest.

Emfiteusi: Contracte pel qual un senyor dona a una altra persona (*emfiteuta*) el domini útil d'una cosa immoble, tot retenint-ne el domini directe, a canvi de rebre un cànon de l'emfiteuta o senyor útil.

Esgrafiat: Decoració esgrafiada. *Esgrafiar:* Traçar dibuixos en un mur fent saltar en certs indrets la capa superficial que el revesteix i deixant així al descobert la capa següent, d'un altre color.

Espadanya: Campanar de paret.

Espitllera: Obertura rectangular llarga i estreta feta en un mur o en una porta perquè hi passi la llum i per a mirar i disparar des de dins cap a fora.

Febre quartana: Augment de la temperatura corporal, que manifesta la reacció de l'organisme a un procés patològic determinat; hipertèrmia que té com a característica que es presenta cada quatre dies a l'individu.

Festejador: Pedris situat a cada costat intern de la finestra, per a seure-hi i conversar, propi de les masies i casals de construcció tradicional.

Fistó: Ornament d'arquitectura que figura un fistó (*ornament compost de flors i fullatge en forma d'arc*) de flors, de fullatge.

Garric: Arbust perennifoli de la família de les fagàcies (*Quercus coccifera*), de fulles coriàcies, verdes i lluent, sinuades i espinoses, i fruits en gla.

Gonfanó: Estendard o bandera que penja d'un pal travesser i que sol ésser la insígnia d'una confraria, gremi o corporació.

Hospital de donats: *Hospital:* Casa on hom recull pobres i pelegrins per un temps determinat. *Donat:* Persona que està al servei d'un monestir, d'un convent, d'un santuari, per a complir els encàrrecs dels religiosos, captar per ells, etc.

Incunable: Que data dels primers temps de la impremta, fins el 1500, inclusivament.

Llera: *Glera:* Areny gruixut i ple de còdols. // Canal molt rosta i pedregosa, tarter.

Manllevar: Fer-se prestar, demanar en préstec.

Merlet: Cadascun dels petits pilars d'obra i de secció quadrangular que per a defensa hom construïa al cim de les antigues fortaleses, deixant entre l'un i l'altre un espai per a poder tirar contra l'enemic.

Modernisme: Moviment cultural, especialment arquitectònic i decoratiu, caracteritzat pel predomini de la corba sobre la recta, la riquesa i el detallisme de la decoració, l'ús freqüent de motius vegetals, el gust per la asimetria, l'esteticisme refinat i el dinamisme de les formes.

Monoic: Dit de les plantes que tenen les flors masculines i les femenines en un mateix individu.

Pallissa: Lloc destinat a guardar-hi la palla.

Paredat: Lloc tapat amb paret.

Pintura al tremp: Nom genèric que hom aplica a les pastes pictòriques aquoses i cobrents, constituïdes per una trempa i un pigment.

Planta: Gràfic que representa, vist des de dalt i a escala, un aspecte ideal d'una construcció o d'una seva part, amb les característiques geomètriques i dimensionals dels seus elements.

Porxo: Espai cobert, limitat lateralment per columnes o pilars, adossats pel costat oposat al de les columnes a una façana.

Predel·la: Bancal d'un retaule, generalment dividit en petits compartiments, on són representades escenes que tenen relació amb les de la part superior del retaule.

Priora: Superiora d'una petita casa monàstica o priorat, dependent d'una abadia o bé autònoma. Superiora d'una comunitat, de categoria inferior a l'abadessa que té un càrrec d'administració espiritual dins de la comunitat.

Priorat: Monestir o casa religiosa regida per un prior/priora.

Reliquiari: Capsa, estoig, on hom conserva una relíquia o relíquies.

Senescal: Gran oficial del palau d'un sobirà.

Teiera: Engraellat de ferro en el qual antigament hom cremava teia per fer llum al carrer, en un pati, etc.

Torrassa: Torre grossa o alta.

Vidriades: Que té llustre com de vidre. Dit de la rajola o la ceràmica coberta d'un vernís vítric.

Vot: Promesa feta a Déu, a la Mare de Déu o a algun sant, per un individu o per un grup d'acomplir una determinada acció, prometença.

Bibliografia

BARDAGIL, M.; MAURÍ, J.: *La pintura gòtica catalana. El Retaule de la Doma.*, editorial Rourich, col·lecció Monografies Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1992.

En aquest llibre l'autor ens parla de la pintura gòtica catalana. Primer de tot ens situa en la Baixa Edat Mitjana, per saber en quin context ens trobem quan parlem d'art gòtic. Després ja passa a parlar de l'art gòtic en sí, es centra en Catalunya i en una de les famílies més representatives d'aquest període: els Vergós. Exemplifica tot el que ha exposat amb el retaule de l'església de Sant Esteve de Granollers i, sobretot, amb el retaule de la Doma.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga (1996-2000)*, editorial Ajuntament de la Garriga, quart volum, 1era edició, La Garriga, 2001.

BENZEKRY, A.: *Història Gràfica de la Garriga*, editorial Ajuntament de la Garriga, 1era edició, La Garriga, 1985.

Albert Benzekry recull en fotografies tota la història del poble garriguenc. En el seu extens treball podem trobar fotografies que il·lustren la vida del poble: excursions, misses, festes, diades especials, concerts, conferències,... En fi tot allò que ocupa als garriguencs i garriguenques. També hi ha un recull fotogràfic dels topònims més importants del poble i dels personatges més remarcables de la història local.

BRUGUERA, J.: *Diccionari etimològic*, editorial Enciclopèdia Catalana, primera edició, Barcelona, 1996.

Diccionari mitjançant el qual hem sigut capaços d'interpretar l'origen etimològic dels topònims treballats.

CUSPINERA, LÍ.: *La Garriga. Crònica d'una destrucció*, editorial Rourich, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 2000.

En aquest llibre, Lluís Cuspinera ens fa un recull exhaustiu de tots els edificis de la localitat que han estat enderrocats, analitzant les conseqüències que això comporta, i els que han estat restaurats o reformats, descrivint meticulosament els canvis que han sofert.

CUSPINERA, LÍ.: *Manifestacions de l'Art Modernista a la Garriga (1900-1912)*, editorial Rourich, col·lecció Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1988.

En aquest llibre, Cuspinera fa un recull i una descripció acurada de totes les cases modernistes construïdes a la Garriga entre el 1900 i el 1912.

CUSPINERA, LÍ.; MAS, J.: *Passejant per la Garriga, "Can Terrés i Rosanes"*, tríptic turístic número quatre, edita Ajuntament de la Garriga i Generalitat de Catalunya-Direcció General de Turisme, La Garriga, no consta ni l'any d'edició ni el número d'edició.

Tríptic dedicat essencialment als turistes que visiten la Garriga, on s'expliquen, a grans trets, les característiques d'aquestes dues cases: Can Terrés i Rosanes.

DIVERSOS AUTORS: *Diccionari Barcanova d'història de Catalunya*, ed. Barcanova, primera edició, Barcelona, 1989.

Diccionari en el qual hi ha recollits els fets i personatges més bàsics de la història catalana i que ens ha ajudat en petits dubtes, com per exemple amb Martí i l'Humà,...

DIVERSOS AUTORS: *Diccionari de la Llengua Catalana*, editorial Enciclopèdia Catalana, tercera edició, tercera reimpressió, Barcelona, 1995.

Diccionari emprat per resoldre dubtes d'ortografia i de vocabulari.

DIVERSOS AUTORS: *Geografia general dels Països Catalans*, editorial Enciclopèdia Catalana, volum 2, Barcelona, 1992.

Enciclopèdia usada per a consultar informació sobre els accidents geogràfics del poble.

DIVERSOS AUTORS: *Gran Enciclopèdia Catalana*, editorial Enciclopèdia Catalana, suplement 20, primera edició, Barcelona, 2001.

DIVERSOS AUTORS: *Gran Enciclopèdia Catalana*, ed. Enciclopèdia Catalana, primera edició, primera reimpressió corregida, Barcelona, Juliol 1969-Juny 1981.

DIVERSOS AUTORS: *Gran Enciclopèdia Catalana*, editorial Enciclopèdia Catalana, segona edició (1989), sisena reimpressió actualitzada (1995), Barcelona.

DIVERSOS AUTORS: *Índex electrònic de la Gran Enciclopèdia Catalana*, CD-ROM interactiu, editorial Enciclopèdia Catalana, primera edició, Barcelona, 1997.

Enciclopèdies emprades per a consultar informació sobre aspectes bàsics de la Garriga.

DIVERSOS AUTORS: *La Garriga, un altre aire.*, editorial Ajuntament de la Garriga-Àrea de Comerç i Turisme, primera edició, La Garriga, 1997.

Llibre orientat bàsicament als turistes on s'informa d'una forma bastant concreta i acotada de la Garriga, les seves característiques industrials, comercials, turístiques... L'hem utilitzat perquè també hi constava informació sobre la toponímia garriguenca.

DIVERSOS AUTORS: *M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)*, catàleg de l'exposició realitzada al Centre Cultural de la Fundació la Caixa a Granollers del 12 de març a l'11 de maig de 1997, editorial Fundació la Caixa, primera edició, Barcelona, 1997.

Catàleg de l'exposició realitzada a la Fundació la Caixa de Granollers explica tota la trajectòria professional de l'arquitecte M.J. Raspall. També inclou imatges interiors i exteriors de les cases que ell projectà. És molt interessant perquè és un dels pocs llibres en els quals hem pogut trobar imatges de gran qualitat de les cases modernistes tractades en la recerca.

DIVERSOS AUTORS: *Vil·la romana de Can Terrers*, tríptic en motiu de la declaració de la vil·la Bé Cultural d'Interès Nacional, edita Ajuntament de la Garriga-Àrea de Cultura amb la col·laboració de Generalitat de Catalunya-Departament de Cultura, primera edició, La Garriga, 2001.

Tríptic que explica clarament què són les ruïnes romanes de la Garriga, i en quines parts es divideixen.

HERNANDES, J.: "Els Malloí (o Mayol)", extret de *Analecta d'Història Garriguenca*, nº 1, gener - març, La Garriga, 1995, pp.15-18.

Article que parla concretament d'aquesta família garriguenca, i n'analitza fets històrics i l'origen etimològic del seu nom.

HERNANDES, J.: *La Garriga. Guia turística.*, editorial Ajuntament de la Garriga, primera edició, La Garriga, 1990.

Guia turística que ens porta a fer un recorregut pel poble de la Garriga, explicant-nos a cada moment què és allò que estem veient.

HERNANDES, Joan: "El Carrer de Samalús (I i II)". Dins *Aquí*, números 10 i 11, editorial Aquí, La Garriga, Desembre de 1993.

HERNANDES, Joan: "Gènesi del Carrer Major", articles I, II, III, IV i V, dins *Aquí*, números 4, 5, 6, 7 i 8, editorial Aquí, La Garriga, novembre del 1993.

Articles que ens parlen de com es van obrir aquests carrers, quina és la seva història i d'on ve el seu nom.

MAURÍ, J.: *Història de la Garriga.*, editorial Fundació Maurí, primera edició, primer volum, La Garriga, 1949.

Un dels llibres més important per al nostre treball de recerca. En aquest treball, Maurí recull tota la història del poble de la Garriga, començant per l'època dels romans i acabant al segle XX (al tercer volum). Ens ha estat un llibre molt útil, perquè en ell hem trobat transcrits i seleccionats molts documents antics que ens han ajudat a desxifrar la història dels topònims garriguencs.

MOLL, F.de B.: *Els llinatges catalans*, editorial Moll, segona edició, Palma de Mallorca, 1982.

Aquest treball ens ha ajudat a interpretar l'origen etimològic de molts dels topònims del poble.

MORAN, J.; RABELLA, J.: *Diccionari etimològic manual*, Edicions 62, col·lecció El Cangur Diccionaris, primera edició, Barcelona, 1999.

Diccionari mitjançant el qual hem sigut capaços d'interpretar l'origen etimològic dels topònims treballats.

MOREU-REY, E.: *Els nostres noms de lloc.*, editorial Moll, primera edició, Palma de Mallorca, 1982.

Aquest treball ens ha ajudat a interpretar l'origen etimològic de molts dels topònims del poble.

MORIN, Edgar: *Les sepr savoirs necessaires à l'éducation du future*, editorial UNESCO/ Idile Jacob, Paris, 1999.

Gràcies a aquesta obra hem sigut capaços de plantejar la nostra introducció i les nostres conclusions. Ens hem acollit al que aquest autor proposa sobre l'educació, una revolució en el camp de l'ensenyament, una nova manera d'aprendre i de conèixer.

OLIVER, J.: "El molí feudal de Blancafort de la Garriga (I i II)" dins *Analecta d'Història Garriguena*, números 2 (Abril-Juny de 1995) i 3 (Juliol-Setembre de 1995), 1995, La Garriga, pp.3-6; pp.9-12.

Article que ens ha permès descobrir la història i les característiques de la casa de Blancafort del Molí i del Rec Monar.

OLIVER, J.: "El pla de ca n'Illa de la Garriga: un espai irrigat feudal." dins *Analecta d'Història Garriguena*, nº 1, gener - març, La Garriga, 1995, pp.4-9.

Article que ens ha ajudat a entendre millor les característiques històriques de ca n'Illa.

SESÉ, J: *Lloc de pas.*, editorial Rourich, col·lecció Monografies Contrapunt, 1a edició, Sant Cugat del Vallès, 1990.

Síntesi històrica de la Garriga, des de l'època dels romans fins als nostres dies.

SIERRA, J.: *Les veus de la ciutat (Desconeguts)*, editorial Columna, Barcelona, 1998.

Novel·la de la qual he extret diverses cites per als agraïments.

SUNYOL, M.: *De la Garriga i la seva gent*, editorial E.R. Edicions Catalanes, 1era edició, Sant Cugat del Vallès, 1983.

Obra que recull diverses ponències que parlen de personatges remarcables que van viure algun dia a la Garriga.

SUNYOL, M.: *La vida cultural a la Garriga (1939-1970)*, editorial Rourich, col·lecció Monografies Contrapunt, primera edició, Sant Cugat del Vallès, 1990.

Recull de tots els fets que afectaven a la vida cultural del poble i que van passar entre els anys 1939 i 1970.

Tríptic lliurat a l'exposició realitzada sobre la Font de Can Santa Digna.
Petita descripció de la font, acompanyada de material gràfic.

VIGOTSKY, L.S.: *El desarrollo de los pensamientos psicológicos superiores*, editorial crítica, Barcelona, 1979.

Obra que ens ha ajudat a realitzar la nostra introducció i a orientar el nostre treball cap a un corrent molt determinat de les Ciències Socials: el corrent crític.

VILARRASA, S.: "Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995." dins *Analecta d'Història Garriguenca*, nº 4, La Garriga, octubre - desembre, 1995, pp.2-9.

Article que recull totes les publicacions garriguenques a partir de 1914 i fins 1995, a partir del qual hem extret informació sobre aquestes.

Annex

[illegible]

Edificis emblemàtics:

Edificis emblemàtics:

- 1 Can Mallo/!Mayol
- Can Raspall
- 2 Hospital dels Banys
- Can Caselles
- 3 Can Surell i Cassart
- 4 Ca n'Oliveres
- Can Dachs
- 5 Mansana Raspall:
Casa Juli Barbey
- Torre Iris
- La Bombonera
- Casa Josep Barraquer
- 6 Casa Sebastià Bosch
- 7 Font de Can Santa Digna

Carrers:

- a) El carrer Major
b) Carrer Samalús
c) Carrer Figueral
d) Carrer Consell
e) Carrer Cardedeu
f) El Passeig
g) Ronda del Carril

Accidents geogràfics:

- h) Rec Monar
- i) Torrent de la Sínia
- j) Riu Congost

Vallès Oriental

Can Nualart

la Garriga

Referents ☒ Històric ☐ Geogràfic ☒ Social ☐ Onomàstic	Relació amb altres Topònims La Doma Riu Congost
--	--

Localització del topònim:

Aneu a buscar el Passeig de la Garriga. Comenceu pel principi i seguïu-lo tot recte. Tombeu pel Carrer Guifré (veureu que és de terra i desemboca a la Carretera de Ribes). A vostra mà esquerra us quedarà l'entrada de la casa.

Informació Etimològica:

El cognom Nualart ja apareix durant el segle XI. Aquest cognom és compost del cognom feudal Ualart i de l'article "en" (convertit en "n"), és a dir: "en Ualart", "n'Ualart". Amb els anys el cognom s'aglutinà formant "Nualart".

Una altra explicació diu que és d'origen germànic, de la paraula nodalhard. Aquesta està composta de not (necessitat) i hard (dur). El seu significat és coratjós en la necessitat o el perill.

Informació històrica:

L'arxiu de can Nualart va ser destruït el 1936. De totes maneres sabem que aquesta masia fou construïda durant el segle XIII i que en l'actualitat encara pertany a la família Nualart. Aquesta casa pertanyia a una espècie de barriada, a la de Sant Gervasi.

Sabem que la capella de la casa estava subjecta a la capella de la Doma i que exercia de parròquia per als fidels de la banda de llevant de la riera del Congost, perquè hi havia èpoques de l'any en les quals travessar la riera era impossible degut a les fortes pluges. Aquesta capella, en l'antiguitat, hauria pogut tenir una orientació contrària a l'actual, i tenir la entrada a l'altre cantó.

Observacions:

Can Nualart és una construcció del segle XIII. Té la finestra més maca de la Garriga: a sobre d'aquesta hi ha un escut on hi ha escrit "1558 IOAN NVLART". La finestra consta d'un dintell el·líptic, amb uns arcs que acaben amb quatre carones infantils i dues d'àngels. Actuen com a capitells dues cares, una d'un baró i l'altra d'una donzella.

També hi ha a Can Nualart la capella de Sant Gervasi i Sant Protasi, d'origen romànic o pre-romànic (996 d.C.). Entrant a dins de la casa de can Nualart, al costat de la capella, es conserva encara una fantàstica paret romànica. En el campanar d'espadanya s'hi observa una esquella molt antiga, un ex-vot dedicat als Sants de la capella. Durant la Guerra Civil van desaparèixer el retaule i un reliquiari, dels quals no se n'ha trobat cap rastre.

Altres Documents:

Vallès Oriental

Casa Juli Barbey

la Garriga

Referents

- ☒ Històric
- ☐ Geogràfic
- ☒ Social
- ☐ Onomàstic

Relació amb altres Topònim

La Bombonera
Torre Iris
Casa Josep Barraquer
Manuel Raspall i Mayol

Localització del topònim:

La casa de Juli Barbey té dues entrades, una per el Passeig, número 5 -just al principi- i una al carrer Figueras, número 48.

Informació Etimològica:

La casa rep aquest nom perquè el propietari que se la va fer construir es deia així.

Informació històrica:

La casa de Juli Barbey i Ponsard va ser edificada el 1910, la primera de l'abans esmentada mansana. És l'edifici modernista més important del poble de la Garriga i un dels més importants fora de les àrees metropolitanes de Catalunya per les seves dimensions i riquesa arquitectònica.

Degut a la seva recent edificació no té una història remarcable al darrere. Però sí que val la pena destacar les característiques arquitectòniques de la seva façana:

- cal fixar-se amb la tanca de la casa, composta per paredats amb diversos pilars -coronats per capitells- i les reixes i les portalades d'accés de ferro treballades a cop de fuet.
- el jardí majestuós, enriquit per diverses fonts, jardineres, escales, ...
- la torre mirador amb teulada de dos vessants i teula àrab, que té la planta rectangular.
- Les teulades, totes elles cobertes amb teules vidriades de color caramel, verd i marró.
- La xemeneia de planta quadrada, també recoberta de ceràmica vidriada de diferents colors.
- El dos mosaics de la casa: el que representa un rellotge de sol (amb un sol rialler i diversos motius florals) i el que representa l'escena típicament catalana de la mort del drac en mans del cavaller Sant Jordi. Per planificar aquests dos mosaics, Raspall es va valer de l'ajuda del mosaicista Lluís Bru.

Observacions:

Aquesta casa forma part de la quarta mansana edificada segons els projectes arquitectònics de Raspall i és coneguda com a Mansana Raspall. L'any 1997 va ser declarada Bé Cultural d'Interès Nacional per la Generalitat de Catalunya.

Aquesta mansana va ésser edificada entre 1910 i 1913, en la primera etapa modernista de Raspall (modernisme d'avantguerra). Està formada per la casa de Juli Barbey, "La Torre Iris", "La Bombonera" i la casa d'Antoni Barraquer.

Altres Documents:

Podem observar a les fotos que l'interior també és molt impressionant, sobretot la llar de foc del menjador, el llum, el vestíbul i l'escala central, els vitralls, els mosaics, ... Nota 1: Aquesta foto pertany al llibre "M. J. Raspall, arquitecte (1877-1937)", citat a la bibliografia.